

Rechtskundig Weekblad

Vereniging zonder winstgevend doel

Verschijnt elke Zondag

Abonnementsprijs : 400 fr. per jaar

Postcheckrekening N° 3185.22

Beheer en Redactie : Mr. René VICTOR, Justitiestraat, 21, Antwerpen

DE NARCO-ANALYSE

Rede uitgesproken door Mr Frederic STEGHERS, advocaat bij het Hof van Beroep te Brussel, op de plechtige openingszitting van het Vlaams Pleitgenootschap der Balie bij het Hof van Beroep te Brussel, op Zaterdag 6 Januari 1951.

Zeker is het U gebeurd, wandelend op het strand, aan de bekoring niet te hebben kunnen weerstaan een dier zwarte kralen kransen van kortbij te willen bekijken en dan heel verwonderd te zijn geweest dat dit ogenschijnlijk klein ding U verplichtte een hele massa wortelen mede op te halen, zodat U, ontgoocheld, alles terug in zee liet zakken.

Wandelend op het strand der mogelijke onderwerpen voor een openingsrede, liet ik mijn keus vallen op de narco-analyse.

Mag ik het U eerlijk bekennen dat mijn verwondering en zelfs mijn ontsteltenis groot was, toen ik bemerkte dat dit probleem, dat in de laatste jaren herhaaldelijk werd behandeld op verschillende gezaghebbende congressen, besproken werd door eminente auteurs en practici, geresumeerd in dagbladen, diepe wortelen en talrijke uitwassen heeft.

In ben verplicht, om U de bloem te kunnen aanbieden, U tevens de stengel te tonen.

Ik overschrijd daarmede misschien de regels der causerie, niet deze echter van de wetenschappelijke status questionis. Dit laatste is mijn doel vandaag, U te spreken over de narco-analyse, toegepast op het strafrechtelijk onderzoek, over haar verleden, haar reacties teweegebracht in de wetenschappelijke en gerechtelijke wereld, haar mogelijkheden in onze twintigste eeuw.

* * *

Het probleem der narco-analyse maakt het voorwerp uit, zoals U allen weet, van ernstige betwistingen, omdat de hoofdeigenschap van deze geheimzinnige wetenschap schijnt te zijn gerechtelijke bekentenissen te ontlokken aan een betichte die onder narcotische invloed wordt gebracht.

Spreekt men het woord « bekentenis » uit, dan raakt men tevens de heilige rechten van de verdediging en de grondslagen van ons gerechtelijk onderzoek. Spreekt men het woord « narcose » of « bedwelming » uit, dan raakt men onmiddellijk de grote filosofische basis van ons strafrecht : de mens is een vrij wezen die niet gedwongen kan worden tegen zichzelf

te getuigen — ieder verdachte heeft het recht te loochenen.

U begrijpt nu waarom ik zoëven zei dat het mij onmogelijk was de bloem te presenteren, zonder haar stengel en wortel.

* * *

Bekentenis?

Waarom wordt er in onze twintigste eeuw nog zo'n groot belang aan de bekentenis gehecht? Zij is toch in se beschouwd, slechts een bewijsmiddel, van meer belang dan een ander, maar dan toch slechts een bewijsmiddel.

De bekentenis, U weet het, heeft steeds in de geschiedenis van het strafrecht een grote rol gespeeld, al was dan ook de waarde die men er aan hechtte bepaald door een verschillende filosofische gedachte.

Het inquisitoriaal stelsel dat de Renaissance overnam van het Romeinse Recht van Justinianus, zocht, in het belang van de beschuldigde en van het recht, een ideaal bewijs-systeem, samengesteld uit een reeks wettelijke bewijsmiddelen, waaraan niet te tornen viel en die zich gebiedend opdringen aan het geweten van de rechter.

Deze procedure hechtte natuurlijk een grote waarde aan de bekentenis.

Indien de betichte zelf half overtuigd was van zijn schuld, en indien het corpus delicti bestond, indien er dus, met een woord, slechts een element ontbrak aan het reeds verzameld bewijsmateriaal, namelijk de bekentenis, dan mocht er een vonnis geveld worden dat de « scherper examinatie der bank » beval.

De foltering en de aard ervan werden bevolen bij een vonnis. Het doel was de gerechtelijke bekentenis te ontlokken. Het was in de geschiedenis van het strafrecht de periode van het « wettelijk bewijs » door de bekentenis en de foltering bekomen.

De twintigste eeuwse magistraat hecht, in alle landen, met uitzondering van Engeland, een groot belang aan de bekentenis, al weze er dan ook onmiddellijk aan toegevoegd ten voordele van onze hedendaagse beschaving, dat de methodes om ze te bekomen, op

een totale andere filosofische gedachte berusten.

De rechter velt zijn oordeel niet meer naar de uitslag van de foltermethode, maar naar zijn innige overtuiging.

Het « sentimentele bewijs » heeft het « wettelijke » verdrongen.

J. J. Rousseau vestigde het geloof in de menselijke natuur door zijn werk « La Voix de la Conscience ». Boccaccio en Voltaire gingen vooraf en de Franse Revolutie volgde. Indien de Franse terreur met hele karrenvrachten onthoofdde, in elk geval folterde ze niet.

Voor deze innige overtuiging van de rechter — hoeft het gezegd? — is de bekentenis toch nog steeds een doorslaggevend bewijs.

Een wezen met verstand en vrije wil begaafd, bekent een misdrijf te hebben gepleegd: door welk bewijsmiddel zou dit nog kunnen overtroffen worden?

De bekentenis is nog steeds de sappigste vrucht die de onderzoeksrechter plukken mag.

Wanneer men dus de grote waarde, gehecht aan de bekentenis, in onze strafrechtelijke procedure inzielt, is het dan te verwonderen dat de narco-analyse, die men zelfs de naam heeft gegeven van « waarheids-serum », zoveel gemoederen beroerde?

De narco-analyse is een onderzoeksmethode van het onderbewustzijn, dank zij zekere hypnotische eigenschappen van chemische producten, zoals amythal, penthotal, preveral, nembital, enz.

Freud verkondigde dat de diagnose en de behandeling der geesteszieken nauw verbonden waren met de mededelingen van de patiënt aan zijn dokter over zijn eerste emotionele neigingen. Degene die tot taak heeft een geesteszieke te genezen, moet de ontwikkeling van deze ziekte kunnen nagaan vanaf de eerste psychologische breuk: het vertrekpunt, langs alle afwijkingen heen, die deze hebben gevoed of verzaard.

Het gehele onderbewustzijn moet dus opgeroepen worden: vandaar het nut der biecht van de patiënt aan zijn geneesheer.

De patiënt evenwel kan zaken of gebeurtenissen verzwijgen, hetzij uit vergetelheid, hetzij uit belang, hetzij uit schrik of welke andere reden ook.

Ten einde deze scrupules te overwinnen moet daarom bij de patiënt een toestand teweeg gebracht worden van verminderd verweer, dewelke het psychisch onderzoek mogelijk zal maken.

Van deze idee uit is de methode van de narco-analyse vertrokken.

Het is de Engelsman Stefan Horsley, uitvinder van de naam narco-analyse, die in 1931 voor het eerst uitdacht het onderbewustzijn te onderzoeken door onderhuidse inspuitingen van amythal eerst, en penthotal later.

De narco-analyse wordt thans vaak toegepast in de geneeskunde en bewijst grote diensten voor de diagnose en de verpleging van zenuwlijders onder de vorm van een versnelde behandeling.

Zij werd, naar het schijnt, met succes gebruikt gedurende de laatste oorlog om de simulanten op te zoeken en werd naar Europa gebracht in de koffers van de G.I.-men, samen met de penicilline.

Ziedaar voor wat de geneeskunde betreft.

En op het gebied van het strafrecht: Een bescheiden attorney, in het district van Alabama, was sedert enige tijd geplaagd door een serie moorden, gepleegd met de bijl en die onopgelost bleven. Vier-en-twintig moorden werden er begaan in één jaar. Men had vermoedens op een bende tegen dewelke men nochtans

geen enkel positief element bezat. Zij loochenden halsstarrig.

Onze Amerikaanse magistraat inspireerde zich toen van deze nieuwe methode en bedacht deze op zijn betichten toe te passen langs de vorm van de scopolamine. Hij bekwam de nodige bekentenissen.

De Rechtbank liet hem evenwel niet toe van deze bekentenissen gewag te maken op de zitting.

Deze attorney verrichtte ontgensprekelijk iets revolutionairs. Tevens toch moet worden toegegeven dat zijn onderzoek in de lijn lag van de evolutie van de strafwetenschap. Dat men mij goed begrijpe. Het is een ontgensprekelijk feit dat het strafrecht, ten einde de « innerlijke overtuiging » van de rechter zo objectief mogelijk voor te lichten, meer en meer zijn toevlucht neemt tot wat men gewonoweg noemt « de wetenschap ».

De verre oorsprong van deze stelling is te vinden in de positivistische school van het strafrecht, dewelke onder het impuls van Lombroso en bijzonder van Ferri de recatie inluidde tegen de klassieke school.

Ferri's hoofdredenering is, dat de klassieke methode veel te abstract is, dat zij het misdrijf behandelt als een juridische entiteit zonder rekening te houden met de levende werkelijkheid van de misdadiger.

Hij stelt als oplossing voor: op de studie van het misdrijf en van de straf de proefondervinderlijke methodes toe te passen.

En zo verdedigt hij er twee: de hypnose, hetgeen dus moet toelaten tot het innerlijke bewustzijn van de betichte door te dringen; en het gebruik van een apparaat, geheten sphygmographe, dat dienen moest, dank zij de graphische opgenomen gevoelsreacties van een individu, de simulaties van deze laatste te ontdekken.

Ik zal, indien U het toelaat, deze twee gedachten van nabij bekijken.

De eerste omdat zij ons brengt bij het probleem der narco-analyse.

De tweede volledigheidshalve.

Deze laatste idee — de sphygmographe — werd overgenomen in de Verenigde Staten, en Larson vond in 1915 de zogenaamde « Lie detector » uit, later nog verbeterd door Leonard Keeler en polygraphe geheten.

Dit apparaat laat toe met een mathematische nauwkeurigheid, de reacties na te sporen van degene die ondervraagd wordt, onder de invloed van de emotie of van de schrik, teweeggebracht door zekere woorden gebruikt in vooraf bedachte vragen en opgesteld volgens de psychologische wetenschap.

Iedereen is niet akkoord over zijn resultaat: Prof. Jean Graven citeert nochtans, dat het 90 t.h. goede uitslagen geeft, en de heer François Gorphe, Frans magistraat, is er een absoluut voorstander van.

Deze zogenaamde psychologische taal van de organen zou oprechter zijn dan de spraak die aan het menselijk wezen gegeven werd, misschien wel om zijn gedachten te verduiken.

Niets belet een jurist om deze methode te aangaan, omdat zij tenminste zo zeker en doelmatig is als ieder ander proefondervinderlijke methode, bijzonder wanneer er op gebied der moraliteit niets aan te merken valt.

Met deze beperking nochtans dat de toepassing van deze methode steeds een proefneming blijft, welke slechts mag geïnterpreteerd worden door een specialist.

Tot hiertoe staan wij dus voor een methode die er toe strekt een element aan de innige overtuiging van de rechter te onderwerpen, dat toch niet als een absoluut bewijs tegen de verdachte zal beschouwd

worden, maar slechts als een aanwijzing, zoals een ander.

De tweede gedachte van Ferri, die ons nu reeds veel dichterbij het experiment van de attorney uit Alabama en tevens bij het probleem der narco-analyse, is natuurlijk veel delicaat.

Ik zei het U, spreekt men het woord « bekenten's » uit, dan raakt men tevens de heilige rechten van de verdediging en de grondslagen van ons gerechtelijk onderzoek. Spreekt men het woord « narcose » of « bedwelming » uit, dan raakt men onmiddellijk de grote filosofische basis van ons strafrecht: de mens is een vrij wezen dat niet gedwongen kan worden tegen zichzelf te getuigen — ieder verdachte heeft het recht te loochenen.

Het probleem der toelaatbaarheid der hypnose in gerechtszaken werd klaar gesteld in 1922, ter gelegenheid van het zogenaamde proces Tulle.

In een klein plaatsje werd er door onbekenden een ware atmosfeer van nijd en afgunst geschapen door het zenden van naamloze brieven aan de meest eerbare families. Lang bedolven en vergeten familiegeheimen werden aldus opnieuw opgehaald en op de straat gegooid.

Het gerecht greep in, maar, zoals in de film « Le Corbeau », konden de daders niet gevonden worden. Ten einde raad, onderwierp de onderzoeksrechter de verschillende mogelijke betichten aan een hypnose. De onderzoeksrechter werd uit zijn ambt ontzet en de methode algemeen en terecht afgekeurd.

* * *

De ontdekking van de narco-analyse en haar toepassing op strafrechtelijk gebied zou het probleem doen herleven en nam onmiddellijk, wegens zijn antecedenten, en wegens de ruchtbaarheid er aan gegeven door pers en radio, de meest fantastische vormen aan. Men sprak van « Sérum de la vérité ».

De beroering in de gevangnissen werd groot en Mr Mellor vertelt dat het aantal simulanten in de gevangnissen te Parijs op nul was gevallen. Dat een gangster het plan had gekoesterd zijn slachtoffers te narco-analyseren om te weten waar hun spaarpennen lagen.

Men schreef zelfs weinig bemoedigende inzichten toe aan de controleur der belastingen. Si no e vero?

Prof. Deroy voeg aan Rudolf Hess te Nuremberg of hij akkoord was zich aan de narco-analyse te onderwerpen. Deze antwoordde: « Ja, maar na het proces. »

De journalist Leuliot stelde voor aan de narco-analyse te worden onderworpen om de waarachtigheid van zijn verklaringen na te gaan in het proces dat hier te Brussel werd gepleit over de verongelukte renner in de Ronde van Zwitserland, Depoorter.

Deels door de geheimzinnigheid die aan het nieuwe procédé kleefde, deels door dat deze uitvinding ingang vond enkele jaren slechts na Breendonk, Buchenwald, Dachau, ontstond er een paniekstemming.

De voorstaanders van de narco-analyse hadden hun exploit van dagvaarding op het slechtst uitgekozen ogenblik voor de wereldopinie aanhangig gemaakt. Het werd dan ook de ene debouté op de andere.

« La Société de Médecine » veroordeelde het stelsel in strenge bewoordingen ten gevolge van critiek van de geneesheren Richet en Dessoille.

De Balie van Parijs, op verslag van Mr Decoulhac-Masierieux, volgde op 13 Juli 1938, ten gevolge van het berucht proces Sens.

De beslissing zelf werd gepubliceerd in de « Gazette

du Palais » op 21 Juli 1948 — en zelfs het verslag, hetgeen nog zeldzamer is.

L'Académie de Médecine veroordeelde op 22 Maart 1949 (Bulletin de l'Académie de Médecine, 22 Maart 1949).

Het 4e Internationaal Congres der Katholieke Geneesheren te Rome (24 September tot 2 October 1949) volgt:

« Le Juge d'Instruction ne doit joindre à la plume » de son greffier, ni la matraque du policier, ni la » seringue du psychiatre. »

De Raad der Orde te Parijs verzocht zijn Stafhouder, Mr Ribet, tussen te komen bij de openbare macht om definitief deze methode op de index te horen plaatsen.

De meest gezaghebbende woordvoerders van de Orde der Advocaten, zowel in Frankrijk als in België, voegden hun stem bij deze van de Congressen.

Mr Maurice Garçon spreekt over schandaal en terugkeer tot de middeleeuwen.

Stafhouder Poignard verzet zich krachtig in « Hommes et Mondes », October 1949.

Mr Daniel Poignard, een der advocaten van Sens, zou zijn pleidooi zelfs publiceren in de « Revue de Criminologie de Genève ».

Stafhouder Théo Collignon verheft een energiek « Non, non et non » en verzoekt de magistraten: « Gardons de la dignité au prétoire » en de advocaten: « dont la mission est de défendre et de sauvegarder l'essence même de l'indépendance personnelle » deze methode te verbannen: « comme indigne du Code d'Instruction criminelle tout procédé qui consiste à contrôler par des moyens pseudo-scientifiques la déclaration de l'inculpé. »

De verslaggever Decoulhac-Masierieux verklaart: « Het geval aangehaald door onze confrater heeft » een gerechtvaardigde beroering verwekt in de Orde » der Advocaten, daar het haar voortdurende zorg is » de essentiële rechten der verdediging te vrijwaren, » zoals deze verkondigd en bepaald worden door de » Wet.

» De Orde heeft insgelijks tot plicht te waken op » de onschendbaarheid van de menselijke persoon, een » der axioma's van ons juridisch systeem: individua- » listisch en liberalistisch.

» En wanneer men spreekt over de onschendbaar- » heid van de menselijke persoon of nog over « le droit » à l'intégralité corporelle », dan moet voor een jurist, » volgens de juiste bepaling van Prof. Carbonnier, de » menselijke persoon onverdeelbaar lichaam en geest » zijn. »

De internationale congressen hebben deze bewering eensgezind gevolgd: l'Union Belge du Droit Pénal, Juni 1949; La Société Suisse du Droit Pénal, 14 Mei 1950; het tweede Internationaal Congres van Sociaal Verweer, Luik, October 1949; Congrès International de Médecine Légale, te Luik, 1947.

De magistratuur, zowel in België als in Frankrijk, heeft insgelijks met al het gezag dat haar omgeeft, stelling genomen.

De heer procureur-generaal Tahon, in zijn mercuriale uitgesproken ter gelegenheid van de plechtige openingszitting van het Hof van Beroep te Luik (Jour. Trib., 26 October 1947): « Nul ne peut me demander » l'abdication du moi et quand bien même, je consen- » tirais à cette mutilation, nul ne saurait me remplacer » complètement dans la direction de moi-même, nul » ne saurait pénétrer ni posséder entièrement ma » propre individualité. »

De Raadsheer Halleuze, in zijn openingsrede van het Hof van Beroep te Montpellier (Imprimerie de la

Charité, Montpellier, 1948), verdedigde dezelfde opvatting.

Het is dus duidelijk, al de congressen zijn anti-interventionistisch en beamen de beslissing van de Raad der Orde te Parijs, die in zijn artikel 1 verklaart :

« déclare contraire au droits et aux garanties élémentaires de la défense, l'emploi en médecine légale de la narco-analyse et d'un façon générale, l'utilisation de toutes substances pharmacodynamiques en vue de priver un prévenu dans un but d'information judiciaire de ses facultés de libre détermination » (geciteerd door Mr Mellor).

De narco-analyse strekkende tot de bekentenis van de betichte, is veroordeeld en terecht.

* * *

In de uitgebreide literatuur die over het onderwerp in enkele jaren tijd ontstaan is, en die de narco-analyse veroordeelt, steunen de hoofdargumenten op principes als de persoonlijke vrijheid, persoonlijke integriteit, niemand is verplicht tegen zichzelf te getuigen, het gerechtelijk onderzoek moet loyaal gevoerd worden.

De onderhuidse inspuiting, die het mogelijk maakte tot het geheimste, het intiemste van het menselijk wezen door te dringen, kan immers slechts een rechtvaardiging vinden in het doel dat de geneesheer nastreeft.

Nu dat doel is noodzakelijk verschillend bij een gewone geneesheer en bij de wetsgeneesheer. De gewone geneesheer wordt vrij gekozen door zijn patiënt. Deze daad brengt niet alleen een juridisch contract tot stand, maar ook een moreel.

De patiënt levert zich in vertrouwen gans over aan zijn geneesheer, die hij weet enkel te arbeiden in zijn belang, met het doel zijn genezing te bewerkstelligen.

Geheel anders is het doel van de wetsgeneesheer, die niet vrij gekozen wordt door een betichte, maar wel integendeel, hem opgedrongen wordt door een onderzoeksrechter, van wie hij de helper is.

Het doel van de wetsgeneesheer is niet de genezing, maar wel het volbrengen van de opdracht die de onderzoeksrechter hem heeft gegeven ten einde bij te dragen tot het ontdekken van de objectieve waarheid en het doen heersen der gerechtigheid.

De wet zwijgt over de bevoegdheid die alzo toegekend wordt aan de wetsgeneesheer, maar de wet spreekt wel over de macht, toegekend aan de onderzoeksrechter.

Indien het diens reden van bestaan is, de waarheid op te zoeken, zijn hem toch in het nastreven van dit doel beperkingen gesteld, die U overbekend zijn.

Het is voldoende, bij wijze van voorbeeld, te verwijzen naar artikel 25 van de wet van 20 April 1874 over de voorlopige hechtenis. Dit artikel bepaalt zeer duidelijk in welke perken het lichamelijk onderzoek toegelaten mag worden.

De beperkingen gesteld aan de macht van de onderzoeksrechter zijn zoveel waarborgen, gegeven aan de persoonlijke vrijheid, de persoonlijke integriteit, de rechten der verdediging.

De onderzoeksrechter die loyaal het onderzoek moet voeren, mag geen gebruik maken van oneerlijke middelen, van vreesaanjaging, van morele dwang, van fysisch geweld.

Hetgeen aan de onderzoeksrechter verboden is, moet verboden zijn — zo leert het ons het gemene recht bij gebrek aan een wettekst — aan zijn mandataris, de wetsgeneesheer, die geen grotere macht bezitten kan dan de onderzoeksrechter zelf.

Zo redeneert de heer procureur-generaal Tahon, in zijn klare en gemotiveerde openingsrede. Tegen deze redenering is er niets in te brengen. Ze steunt op de filosofische grondslagen van ons recht zelf, zowel als op de techniek welke op dit ogenblik dit recht beheerst.

Het behoort aan de wet en aan de wet alleen de verhouding te ordenen die bestaan moet tussen gemeenschap en enkeling.

Dit alles wordt ingezien door de voorstanders van de narco-analyse op strafrechtelijk gebied, zo o.a. door Dr Jean Bobon, die samen met Prof. Paul d'Ivry, van de Universiteit te Luik, op het Congrès International de Médecine Légale te Luik in 1947, zich een voorstander toonde van de narco-analyse.

Dr Bobon heeft aan de heer Jean Rolin, die over het probleem een gezaghebbende studie heeft geschreven, onder de titel « Drogues de Police », medegedeeld dat hij zijn toevlucht tot de narco-analyse in zijn expertises had gestaakt sedert Juni 1947, ten gevolge van een klacht tegen hem ingediend.

Ik houd er aan hieraan toe te voegen, zoals de heer Jean Rolin het doet, dat deze klacht zonder gevolg werd geklasseerd en dat er hier niet mag gedacht worden aan een nieuwe uitgave van de zaak Sens.

* * *

Is het enkel aan de overmoed toe te schrijven van een jong intellectueel, die vandaag de eer heeft hier voor U deze rede te houden, te trachten enigszins verder te speuren boven, naast of onder het bestaande wettelijk kader?

Iedereen is ten andere akkoord dat, moest het probleem niet buiten het wettelijk kader vallen, er geen probleem zou zijn, tenminste niet van zo'n internationaal karakter.

Zou ik durven beweren dat het probleem op een slecht ogenblik en tevens op een slechte wijze gesteld is geworden?

Een slecht ogenblik?

De antecedenten van de narco-analyse waren geen gelukkige voorboden. De Amerikaanse experimenten waarover ik U gesproken heb, evenmin.

De laatste wereldoorlog nog veel minder.

De feiten gebeurd te Breendonk, Dachau — alhoewel ze met de zaak niets te maken hebben — staan nog te fris in vlees en geheugen geprent.

Men heeft te sterk gestreden voor de persoonlijke vrijheid, om er nu reeds het minste deeltje van af te staan.

Typisch is bijvoorbeeld dat de geneesheren-weerstanders, te Parijs in een congres verenigd, een der eersten hebben geprotesteerd.

Een slecht ogenblik?

Kafka's « Le Procès », Koestlers « Le Zéro et l'Infini » — alhoewel ze niet spreken over narco-analyse — jagen ons angst op het lijf en doen ons meer dan ooit onze persoonlijke vrijheid op prijs stellen.

* * *

Het probleem zou op een slechte wijze gesteld zijn. De narco-analyse zou niet dienen tot het bekomen der bekentenis?

De narco-analyse zou de mogelijkheid zelfs daartoe niet hebben.

Voorbeelden bestaan er voldoende.

Mr Mellor citeert het volgende voorbeeld: een moord werd begaan op 31 Augustus 1945 op een rijke boer — vier verdachten, waarvan twee onderworpen worden aan de narco-analyse.

De ondervraging van de eerste levert niets op. Hij volhardt in het loochenen en herneemt dezelfde argumenten als deze aangevoerd in het Kabinet van de onderzoeksrechter.

Grote ontsteltenis in het gevang echter, daar hij niet meer zeker van zich zelf was en hij niet meer wist wat hij verklaard had. Zijn makker weigerde dan ook zich aan de narco-analyse te onderwerpen.

De eerste had evenwel ondertussen vernomen dat zijn ondervraging onder narcose niets had opgeleverd en telefoneerde dan ook lustig langs de buizen der centrale verwarming van het gevang: « Tu peux y aller, c'est du gâteau », en in werkelijkheid, de narco-analyse, toegepast op de tweede, leverde evenmin iets op.

De beide betichten werden vrij gelaten bij gemis aan bewijs.

Enkele maanden later, opnieuw en vrijelijk ondervraagd, bekenden zij evenwel.

Een ander voorbeeld: een dienstmeisje beschuldigt zich zelf de ring, verloren door haar meesteres, te hebben gestolen. Haar advocaat vraagt, met haar toestemming, de narco-analyse aan. Onder invloed van deze narcose ontstaat een ware uitbarsting van een crisis van zelfbeschuldiging afgewisseld met tegenspraak: « Ja, ja, ik heb gestolen. — Neen, vergiffenis. — Ja, ik ben schuldig. — Neen, ik ben het niet. »

Zij toont zich een gehallucineerde.

Zes maanden later wordt de ring teruggevonden in de tuin. De meesteres had hem eenvoudig verloren.

Het meisje had onder de narcose een syndroom van pathologische zelfbeschuldiging getoond. Doelmatig verzorgd, kon ze nadien haar onschuld bevestigen.

Als waarheidsserum blijft er dus niet veel over. Hierover, denk ik, zijn zowel voorstanders als tegenstanders akkoord.

Voorstanders zoals Prof. Armand Mergen, aan de Universiteit te Mayence, zoals Mr Mellor, de enige advocaat die « pro » is, zoals Prof. Moureau, verslaggever op het Congres International de Défense Sociale te Luik in October 1949, en de professoren d'Ivry en Bobon, op het Congres International de Médecine Légale te Luik in 1947, bevestigen dat het ware doel van de narco-analyse is het bekomen der objectieve waarheid of ten minste het op het spoor brengen er van, inlichtingen te bezorgen over de drijfveer, over het karakter, over de redenen van niet-verantwoordelijkheid van de betichte. Met een woord, de volledige persoonlijkheid van de betichte te doen kennen.

In plaats van narco-analyse spreekt men van narco-diagnose.

* * *

Het probleem op dit terrein gesteld, kan de strijd weer doen ontwaken en misschien wel de zege bezorgen aan de voorstanders.

De hedendaagse rechtspraktijk op strafrechtelijk gebied staat nog te zeer onder de invloed van de klassieke school die van de mens, in casu de betichte, een te abstract beeld ophangt.

Een vrij wezen dat in zekere goed bepaalde gevallen minder vrij handelt of helemaal niet vrij handelt. Dat wordt aan de strafrechter voorgesteld, met daarbij een uittreksel van zijn strafregister en een inlichtingsblad of de betichte lezen en schrijven kan.

Het misdrijf nochtans is een menselijke daad, dat wil zeggen, een daad gesteld door die persoon en niet dit individu. Die persoon die van zulke ouders afstamt en niet van andere. Die zulke opvoeding heeft genoten, die zo een vroeger leven heeft gekend.

Wanneer een betichte terecht staat, sleurt hij op de

zitting gans zijn verleden, al zijn vroegere daden mede, al de omstandigheden waarin hij zich heeft bevonden.

De strafrechtswetenschap heeft het ingezien en onder de hoge leiding van procureur-generaal Cornil een reeks studies doen ondernemen, meer steunende op de kennis van de ware persoonlijkheid van de betichte. Het personeelsdossier is aan de orde van de dag.

Prof. De Greef zegt het klaar en onomwonden: men heeft te veel vergeten dat de misdadiger voor alles een menselijk wezen is die veel meer op zijn evenmens lijkt dan hij ervan verschilt.

Zoals alle andere mensen, bouwt de misdadiger zijn leven, leidt het of leidt het niet, vergist zich, verbetert, kent geestdrift en failliet.

Zijn daden en beslissingen zijn zoals deze van andere mensen, hetgeen hij volgens zijn natuur in de omstandigheden waarin hij zich bevindt, het beste heeft kunnen doen.

De geschiedenis van zijn misdrijf, de geschiedenis van zijn leven is voor alles de geschiedenis van een mens.

Met alle kennissen die te onze beschikking staan, moeten wij proberen het geestesleven, het psychische leven van de misdadiger trachten te begrijpen, weder samen te stellen, alvorens de strafwet toe te passen.

De wetenschap denkt door de narco-analyse een methode te hebben gevonden om de « werkelijke delinquent » beter te leren kennen.

Zal de wetenschap zich dit middel uit de hand laten rukken? Het zou mogelijk geweest zijn in het bloeitijdperk der middeleeuwen, waar de mens beheerst werd door een schoonheidsideaal, maar dit is niet meer mogelijk in een tijd als de onze, waar het waarheidsideaal zegeviert.

Een soortgelijke reactie is ingeluid reeds in de Franse literatuur tegen wat zij noemt: « Bref, l'homme qui émerge de cette littérature est quelqu'un » sans conviction morale, sans politique, sans société, » sans profession, sans parents, sans enfants. L'homme » sans rien avant lui ni rien après, ni rien autour. » (Naissance de Minerve, Carette, 66-87.)

De generatie van 1925 — Gide, Proust-Giraudoux — heeft afgedaan, de reactie is ingeluid door Montherland, Malraux, Aragon, Céline en Sartre: « L'existence commence dans l'affirmation de soi ».

Mr Vanderveeren, in zijn originele en doordachte studie van het moderne denken en de menselijke daad in het rechtswezen, komt tot het besluit dat ook het onze zal zijn: « Aldus moet fataal de oude klassieke » humanistische leer, die geen rekening kan houden » met de positieve wetenschap die zij niet kent, die de » elementaire bevindingen van de zielkunde nooit in » aanmerking neemt, die verblind door de tegenwoordigheid van een paar geniale figuren, van het abnormale, het ontwaarde, het mislukte, abstractie maakt, » stilaan uitsterven. »

Narco-analyse, een waarheidsserum — *neen*.

Met het uiterste onzer krachten voegen wij ons bij onze stafhouders en magistraten en zeggen: *neen*.

Narco-analyse, middel tot betere kennis van de volledige persoonlijkheid van de betichten, zeggen wij: *Ja*, zo de rechten van verdediging en de vrijheid van het individu niet geschonden worden.

Bibliographie

ALEUZE: Discours de rentrée de la Cour d'Appel de Montpellier; Imprimerie de la Charité, Montpellier 1948.
COLLIGNON Théo: Les découvertes dangereuses; Revue de Droit pénal et de Criminologie, mars 1946, n° 6.

COSSA Paul: La Narco-Analyse; Bruxelles-Médical, 4 décembre 1949.
 de COULHAC-MAZERIAUX: Gazette du Palais, 21-23 juillet 1948, Paris.
 DIVRY Paul et BOBON Jean: Acta Medicinæ legalis et socialis; vol. 1, n° 2, Bruxelles 1948.
 DUPREEL Eugène: Sur l'emploi de la narco-analyse comme moyen d'information; Revue de Droit pénal et de Criminologie; mars 1949; n° 9.
 FREYMOND P. en WURLAD M.: L'emploi du penthotal et d'autres substances pharmaco-dynamiques en procédure pénale et civile. Lausanne 1950.
 GORPHE: L'appréciation des preuves en justice; Sirey, Paris 1947.
 GRAVEN Jean: Le dépistage scientifique du mensonge ou la question moderne; Revue de Criminologie et de police technique. Genève, juillet-septembre 1948.
 GRAVEN Jean: Un grand problème contemporain. Journal de Genève n° 149; 151; 158; 160; 166.
 GRAVEN Jean: Le Procès du Penthotal. Revue pénale Suisse, Berne 1949, n° 2.
 GRAVEN Jean: Retour à la confession en justice: Recueil de travaux en l'honneur de Francesco Carnelutti. Padoue; Rome 1949.
 GRAVEN Jean: Introduction à une procédure rationnelle de prévention et de défense sociales. Journal des Tribunaux, 20 novembre 1949.
 GRAVEN Jean: Le Problème des nouvelles techniques d'investigation au procès pénal. Revue de Science criminelle et de droit pénal comparé. 1950. N° 3.
 HESNARD: Freud dans la Société d'après-guerre; Editions du Mont Blanc, Genève.

HUYBRECHTS J.: Serum de vérité et instruction judiciaire; Revue de droit pénal et de criminologie, mars 1949, n° 6.
 JANSSEN A.: Het Waarheidsserum. Collectanea Mechliniensia. Leuven 1950.
 LEY Auguste: La Narco-Analyse; Revue de Droit pénal et de Criminologie, mars 1949, n° 6.
 MASSION-VERNIVRY: La Narco-Analyse: point de vue médical, répressif et médico-légal; Le Scalpel, 12 février 1949.
 MELLOR Alec: La Torture; Les Horizons littéraires, Paris 1949.
 MERGEN Armand: La Narco-Analyse et son emploi en instruction criminelle; Editions des cahiers Luxembourgais; Luxembourg 1949.
 POIGNARD Marcel: Narco-Analyse et Serum de Vérité; Hommes et Mondes, octobre 1948, n° 27.
 PROTESTATIONS DES JURES: Journal des Tribunaux, 2 octobre 1949.
 ROBIN Jean: Le Penthotal, drogue de l'aveu; Etudes, octobre 1948.
 ROBIN Jean: Drogues de Police; Présences, Plon, 1950.
 TAHON René: Mercuriale van 15 September 1947; Revue de Droit Pénal et de Criminologie, 1947 - 48, n° 2; Journal des Tribunaux, 26 octobre 1947.
 VANDERVEEREN José: Het Moderne Denken en de menselijke daad in het Rechtswezen. Rechtskundig Weekblad 23 April 1950.
 WATELET Pierre: Quelques réflexions au sujet de la Narco-Analyse; Revue de Droit Pénal et de Criminologie, mars 1949, n° 6.

NARCO-ANALYSE TOEGEPAST OP HET STRAFRECHTERLIJK ONDERZOEK

Rede uitgesproken door Mr M. VAN HEMELRIJCK, voorzitter van het Vlaams Pleitgenootschap der Balie bij het Hof van Beroep te Brussel.

« La personne humaine n'est ni une chose, ni un escabeau, ni un outil, ni un Dieu, mais un être intelligent et libre, attiré par Dieu, et dont la loi est de monter vers Lui. »

Card. Saliège,
Sem. Sociale 1945.

Het is een waar genoegen na zo een voortreffelijke rede, deze plaats in te nemen om een jong en talentvol advocaat als Mr Fr. Steghers van harte te feliciteren. Met de zwier van jeugdige enthousiasme werd ons een festijn van de zuiverste eloquentie geboden.

De keuze van zijn onderwerp wijst op belangstelling voor actuele problemen — het weze een voorbeeld voor de jongeren. Er is werk in overvloed. Hoe talrijk de advocaten ook mogen zijn, steeds blijft er levensmogelijkheid voor hen die het durven aanpakken. Weinig intellectuele beroepen bieden een zo ruim veld voor deze die blijk wil geven van initiatief en werkracht en die niet afzijdig staat tegenover de noden der samenleving.

Bij eerste inzicht kunnen we het betreuren dat de geachte spreker slechts verlangt een status questionie der narco-analyse te geven. Deze status quaestionis is voorzeker het resultaat van niet te onderschatten navorsingen en onvermoeibare werklust. Doch van eigen stellingname in het probleem met de diepe motivering er van, gewaagt enkel een klein gedeelte van het betoog.

Wellicht had een ietwat verder doorgronden in de stand van het vraagstuk hem tot een vastbesloten en energiek pleidooi gebracht, daar waar hij zich nu beperkt tot een protest, protest dat zeer voorzichtig en zwak klinkt in een probleem waar zoveel te zeggen valt.

De spreker weigert de narco-analyse als instructiemiddel omdat het een aanslag is op de menselijke persoonlijkheid en hij heeft gelijk. Het is heel natuurlijk dat hij als rechtskundige de narco-analyse veroordeelt op deze grondslag. Doch een meer wetenschappelijke

critiek ligt in het bewijs dat narco-analyse geen waarheidsserum is. Vreemde dwingelanden hebben de narco-analyse misbruikt omdat men mensen die in halve narcose verkeren kan doen zeggen wat men wil, en het is slechts een bewering dat het een waarheidsserum is. Genarcotiseerde mensen zeggen zo maar wat hun invalt en men kan hen gemakkelijk van alles suggereren.

Het onderwerp is beperkt tot de narco-analyse in het strafrechtelijk onderzoek. De achtergrond echter van het probleem grijpt veel dieper en verder dan het louter juridische terrein. Heel onze beschaving staat op het spel: ons menszijn, onze opvattingen van innerlijke vrijheid, onze eerbied voor het intiemste ik, ons geloof in de onkwetsbare essentie van het geestelijk-zijn.

Ziedaar waarover de narco-analyse ons vraagt ons uit te spreken. Zij is het symbool van een tijd waar de uitvinding veelal gericht is tegen het diepmenselijke. Polemieken, politieke of economische werken, alles spreekt van een komende revolutie. Poëzie is haast stom en schrik verstijft de harten der mensen om duizendvoudige redenen. We zijn gestort in een zedelijke chaos als die van de Romeinen toen de oude goden stierven en de waarheid der christenen, waar de wereld naar dorstte, uit de catacomben opsteeg.

En toch moeten we het vraagstuk oplossen — het is van vitaal belang. Solon's wet, dat zij, die in een opstand geen partij kiezen, gedegradeerd moeten worden, vindt thans veelvoudige toepassing. Aan de ene kant rukt bruut geweld, aan de andere kant recht. Het is een marge van vogelvrij-verklaarden en martelaarschap. Onzijdigheid in een strijd tussen goed en kwaad, vrijheid of verdrukking, is godloochening.

De wereld viert carnaval.

De strijd is heilig, heilig als de vrijheid, heilig als de menselijke ziel. Het zou een kinderachtige vrees zijn de ogen te sluiten voor de naderende dageraad vanwege de vreselijke schrikbeelden die de nacht wakker roept. Of zijn wij « les enfants niais », dwaze kindertjes, weerloos gealarmeerd bij de lectuur van

een pamflet of krantenartikel der « enfants terribles », atoombom, narco-analyse of enige andere nakende terreur...

Tussen een wereld die sterft en een nieuwe die kiemt helt de kromme der beschaving naar een nieuw soort van barbaren. Daarom is het nodig, nu zoveel geesten op hol zijn, dat we enkele principes voor de toekomst gaaf houden.

* * *

Welke producten het nu ook wezen die men voor de narco-analyse aanwendt, het feit is zekerheid geworden dat intraveineuze inspuitingen van aard kunnen zijn om de introspectie van een mens of zijn intieme-ik lam te leggen, zijn bewust handelen te ontdoen van elke zelf-controle en het geweten bloot te leggen, zodat het zonder verdediging zich overgeeft aan het openbaren van zijn diepste geheimen. Zelfs de man van de straat voelt deze zekerheid als een constante bedreiging aan.

Alleen moreel gesproken, stelt dit feit, de blote mogelijkheid er van, een even zo ernstig probleem als dit der oude foltermethodes. Het is de nieuwe bladzijde van moderne barbaarsheid. Zijn we niet elke dag getuigen van de verbazende achteruitgang van de eerbied voor de menselijke waarden?

Het volstaat niet de narco-analyse te veroordelen als gerechtelijke methode; het gaat niet op de zaak te beperken tot het bepalen der mogelijkheden van een techniek over dewelke men het nog lang niet eens is. Er is meer.

Heeft de maatschappij het recht de menselijke persoon als een middel, een proefmogelijkheid te beschouwen, of draagt ze daardoor ipso facto haar ondergang in zich? Is het nog nodig hier de woorden van Paus Pius XI te herhalen? « De mens is er vóór de maatschappij en deze is ondergeschikt aan de mens ». Noch geweld, noch de macht van de massa, noch het belang der natie kunnen ongestraft de eerbied voor de menselijke persoon met de voeten trappen, zij het dan ook de onbenulligste der mensen...

* * *

De vraag naar het geoorloofd zijn van de narco-analyse is vervat in een complex van juridische instellingen en morele principes. De rechtvaardiging van het gebruik der narco-analyse in de strafrechtspleging zou heten: zo objectief mogelijk recht te laten wederbaren. Dit brengt de beginselen onzer beschaving in het gedrang.

De narco-analyse raakt aan onschendbare rechten van de menselijke persoon, zijne individuele vrijheid, zijn ongeschonden integriteit. Zij begeeft zich op het terrein van twee gans verschillende wetenschappen: de geneeskunde, waar de narco-analyse ontsproot, en de rechtswetenschap.

Het laatste woord weze hier dan ook gegeven aan de zedenleer en de wijsbegeerte — die beide, boven elke wetenschap uit, de ondergeschiktheid der middelen aan het doel, en de rang der middelen onderling, met het hoogste gezag bepalen.

Eens te meer is de wetenschap de grote schuldige — ze groepeerde de entiteit der bedreigingen die de wereld onder haar gewicht verplettert — en als dusdanig is ze het karakteristieke exponent van onze tijd.

Er is geen reden om de oorlog te verklaren aan de wetenschap — maar toch is het niet te loochenen dat sommige wetenschapsmensen zich ongeoorloofde pre-

tenties toeëigenen zodra ze zich met enig sociaal gezag omringd weten.

Wat schaadt ons de atoombom zo ze niet ter verdelging van het mensenras bestemd is? Welk nadeel spruit er uit de narco-analyse zo ze op geneeskundig terrein blijft? Geneeskundige procédés echter, getransponeerd op rechtelijk gebied, worden aan de geneeskunde onttrokken en geven langs het gerecht om rekenschap aan de ganse maatschappij.

En atoombom, én narco-analyse dragen het kwaad in zich — « le mal du siècle » — de geest van wetenschap en techniek.

We zijn lichtgelovig, haast bijgelovig. Wetenschap en techniek worden door de onwetendheid van het publiek welwillend omringd met doelmatigheid en veiligheid waarvan ze totaal ontbloot zijn.

De deugden van de geneesheer zijn geen eigenschappen der geneeskunde. De nood aan wetenschapsmensen geeft valse waarden aan de wetenschap.

Of gaan we, zoals Alexis Carrel zegt in zijn « L'Homme, cet inconnu » naar een nieuw soort verlichte despoten: een dictator omringd door wetenschappelijke raadslieden? Raadslieden die in naam der wetenschap zullen beweren geen rekenschap verschuldigd te zijn? De superstitie der wetenschap is simpustisch. Het is nog simpustischer problemen van zedelijke appreciatie met techniek op te lossen. Er zijn natuurlijk politieke en sociale fantasten, die vurig en weisprekend aansporen elke ordening omver te werpen in de overtuiging dat dan weidra het fierste tempelgebouw van een edel mensdom als het ware van zelf zou gaan oprijzen. In deze gevaarlijke dromen klinkt het bijgeloof van J. J. Rousseau nog na, die geloofd dat de menselijke natuur in haar diepste wezen een oorspronkelijke buitengewone goedheid bezit.

Het is niet de taak der wetenschap zelve haar plaats te bepalen die ze in de dienst van de mens inneemt. De mens zelf moet ze met rede aanwenden. In haar navorsingen als in haar toepassingen moet ze zich schikken naar de wetten van de zedenleer die elke menselijke activiteit beheersen. In één woord: ze moet overeenstemmen met de hogere zedelijke doeleinden van de mens.

En hier raken we aan de opwerping der voorstanders: mag dan het gerechtelijk onderzoek niet aangepast worden aan de vooruitgang der moderne tijden?

Indien zovele psychiaters onophoudend het enthousiaste publiek verwittigen tegen overdreven voortvarendheid van vulgarisatiewerken, slogans en romans, tegen de quasi-magische kracht van de psychanalyse, methode waarvan men nog steeds de beperkte kracht erkent en die misschien morgen reeds in het museum van geneeskundige praktijken thuishoort — hoeveel te meer voorzichtigheid is er dan niet geboden voor de toepassing in gerechtszaken waar ze dienen om de strafmaat te bepalen.

Een deskundig advies wordt slechts gevraagd, ofwel omdat het in de lijn en de geest van het gerechtelijk onderzoek ligt, ofwel om de wetenschappelijke juistheid van zijn uitspraak.

De narco-analyse heeft noch het een, noch het ander. In die voorwaarden zullen we ze zeker niet aanvaarden.

Staan we voor een primaire evolutie van het strafrechtelijk onderzoek? Na de magie, bewijs der primitieve tijden, doordrongen van de overtuiging dat de goden in hun almachtige rechtvaardigheid de schuldige aanwijzen, gaan we naar de fase van techniek zonder meer? naar het dogma der wetenschappelijke onfeilbaarheid?

Dit is een zeer verontrustende vraag. Het ware een spijtige naïveteit indien we om enkele voorbijgaande en sporadische wetenschappelijke successen onze traditionele juridische waarden opgaven.

* * *

Het veelvuldig discussiëren, waarvan Mr Steghers een omvangrijk beeld heeft opgehangen, heeft het ware probleem bijna bedolven onder distinguo's en kleurrijke euphemismen. Onnodig echter nog te zeggen dat het probleem verre dit van het gerechtelijk onderzoek overschrijdt. Het is nutteloos het probleem abstract te behandelen als waren er geen sociologische verhoudingen die bedreigd, of op zijn minst in het gedrang gebracht worden.

De formule « waarheidsserum » is ietwat vroegrijp ontsproten aan de lang gekende Amerikaanse fantasie. Toch is ze niet zo verbazingwekkend nieuw, en het ware beter geweest deze slogan met evenveel scepticisme en ironie te ontvangen als de Latijnen het destijds deden voor hun « in vino veritas ».

Middelerwijl zijn we nog getuigen geweest van het welgekende « faire boire pour faire parler » en de zgn. « lie-detector ». Of onze narco-analyse respectievelijk edeler of minder lachwekend is dan één harer beroemde voorgangers is af te wachten.

De narco-analyse vertoont een zekere gelijkenis met de psychoanalyse. Het juridisch probleem is het gevolg van de diagnose die men in de geneeskunde verkrijgt bij middel van psychiatrisch onderzoek. De geneeskundige gegevens zijn aan de oorsprong van het conflict.

Speciaal door haar techniek, is de narco-analyse niets nieuw in se. Ze is inderdaad de « analyse accélérée », de verlenging der Freudiaanse methodes. Het grote verschil ligt hierin : dat bij de psychoanalyse het subject in wakende toestand en met diens toestemming ondervraagd wordt, terwijl men hier hetzelfde resultaat beoogt maar met chemische middelen. Vandaar de naam analyse onder narcose.

Waar echter de psychoanalyse, die aan de oorsprong der narco-analyse ligt, nog geen waarborgen biedt in haar originele vormen, hoe kan men dan denken aan narco-analyse als deelluimkend van het stel middelen dat ter beschikking van de onderzoeksrechter staat? Het procédé bezit noch de zekerheid noch de noodzakelijkheid die een overgang van de kliniek naar het paleis verantwoorden. Juridische en morele redenen volgen; hier constateren we dat zelfs de wetenschappelijke juistheid ontbreekt.

Het procédé zelf is : een peiling in het onderbewustzijn. De psychiatrie gebruikt het om een diagnose te stellen en sommige beweren om genezing te bekomen van hen die lijden aan psychopathiën. Eventueel zou de genezing kunnen bevorderd worden door de narcose zelf doch niet door de analyse van het onderbewuste. Als men het verleden van de zieke uit de vergetelheid oproept wordt hij nog zieker.

In het kader der strafrechtspleging is het een middel waarover de rechter beschikt om zekerheid te bekomen aangaande de schuld of onschuld van de betichte en alzo een rechtvaardig vonnis te vellen. In de gerechtelijke geneeskunde zou het de dokter of de deskundige toelaten de graad van verantwoordelijkheid van de verdachte vast te stellen.

Het is hier niet de plaats om breedvoerig uit te wijzen over de geoorlooftheid en doelmatigheid der psychoanalyse — over het opheffen van de dam tussen het bewuste leven en het onbewuste. Het volstaat te wijzen — eens te meer — op het voorbehoud dat som-

mige practici maken en de subtiële voorwaarden waarin het gewenste resultaat moet bekomen worden : de lichamelijke gesteltenis van de patiënt en de vaardigheid van de behandelende dokter.

De narco-analyse als therapie? De essentiële ver-eiste is hier de instemming van de patiënt en de nodige waarborgen van doelmatigheid. De dokter is inderdaad niet vrij in het kiezen zijner middelen om de genezing te verwezenlijken. Er is als het ware een moreel contract tussen dokter en patiënt. De dokter die in gewetensvol besef de vertrouwende overgave van de patiënt in zijn handen ontvangt heeft de verplichting de doelmatigste en de veiligste oplossing te verkiezen boven elke andere. Een twijfelachtig middel zal over het algemeen verboden zijn — slechts strikte noodzakelijkheid laat het gebruik er van toe. De zieke is vrij in het weigeren van een geneesmiddel. Verkiest de zieke een langere en moeilijker genezing dan wel zich te onderwerpen aan de narcose, zo kan niemand hem daartoe dwingen. Hij geeft vrij zijn toestemming, met volledige kennis van zaken, zonder ooit gedwongen te kunnen worden.

Wat ons vandaag vooral interesseert is de vraag : mag men de narco-analyse toepassen in gerechts-zaken? Laten we hier toegeven dat het in sommige gevallen wel beoorlijk kan voorkomen zijn toevlucht tot een hulpmiddel als de narco-analyse te nemen. Een kennis van de juiste toedracht der zaken is ontegensprekelijk een reusachtig voordeel. De coëfficiënten van dwaling en vergissing uitsluiten is verleidelijk wegens het zekere resultaat dat men zou verkrijgen. Toch is het doel ondergeschikt aan de middelen en mag men in se ongeoorloofde en intren-siek kwade middelen niet aanwenden. Het goede doel wettigt de slechte middelen niet en de narco-analyse is in se een kwaad, zoals zal aangetoond worden.

De narco-analyse is een middel om bekentenissen af te dwingen. Onze houding daartegenover is duidelijk en definitief : ze is ongeoorloofd omwille van het procédé zelf en om de gevolgtrekkingen die er zouden uit voortspuiten.

Het « waarheids » serum is non-sens. Het is niet de eigenschap van dit magische middel bekentenissen af te dwingen die de objectieve waarheid als dusdanig zouden bevatten. Zelfs haar voorstanders geven het grif toe : « Le sérum de vérité? C'est une blague — ça n'existe pas ! » aldus Dr. Henyer.

Men tracht dan het probleem te omzeilen en de narco-analyse zou « diagnose » heten. Ook niet onder zulkdanige vermomming laten wij de narco-analyse in het gerecht binnen sluipen. Terecht zegt Jean Rolin : « Quand on est menacé par les barbares, il y a des barrières qu'il ne faut pas lever ».

In haar wezen zelf en in haar werking is zij, hetzij ook analyse of diagnose, een eminent gevaar. Het is een aanslag op de fundamentele rechten van de menselijke persoonlijkheid : individuele vrijheid, integriteit van het vrij oordeel, bewuste zelfcontrole, hogere geestelijke functie van de mens, zijn nog slechts begrippen die in onze verbeelding als resten van oude tempels zijn overgebleven. Het intiem-menselijke wordt verkracht, het geweten is ontbloot van elke introspectie en het object geworden van zoveel ongepaste nieuwsgierigheid. Onze menselijke waardigheid gaat mank, het is de plicht van elke mens, morele plicht, met een minimum van zelfrespect zijn onschendbare autonomie te behouden en te vrijwaren.

Het zedelijk persoonlijk leven heeft natura sua de prioriteit op het wettelijke (gemeenschappelijk leven). Het overdreven « wettelijke » is dikwijls het gevolg van het verdwenen « zedelijke ».

De zedelijkheid van de narco-analyse zou slechts dan aangetoond zijn, als boven het persoonlijk goed en recht uit, de hogere plicht van liefde van alle burgers om zich aan de narco-analyse te onderwerpen uit algemeen welzijn, bewezen is. Deze plicht is thans moeilijk te bewijzen.

De eerbied die anderen verplicht zijn aan de onschendbaarheid van ons diepste forum internum, is niet alleen een recht dat wij van de anderen kunnen opeisen, maar men is het zich zelf als eerste plicht verschuldigd de controle over zijn hogere geestelijke vermogens nooit vrijwillig prijs te geven, zelfs niet met het oog op een bepaald doel. Het doel wettigt de middelen niet. Het zou het type zijn van een ongeoorloofde toestemming. Het negeren van elke hogere controle zou juist als rechtstreeks doel hebben: het wegcijferen van elk meesterschap over zich zelf; het middel en het doel zijn aldus in se een intrinsiek kwaad.

Naast de zeer strenge veroordeling door elke moraal, die de menselijke waardigheid als eerste axioma huldigt, wegen nog even zo veel nadelen van juridische aard.

De betichte wordt voor onschuldig gehouden tot het tegenbewijs d.i. tot hij schuldig verklaard is. « In dubio pro reo » is een ingegroefd beginsel. Zolang is de betichte een onschuldige persoon, een mens die vrij zijn antwoorden geeft.

De rechter staat als mens tegenover een mens. In een spiritualistische levensopvatting, als de christelijke, moet men de onschendbare autonomie van de onschuldige persoon erkennen.

Het is de wet der eerste liefde van de persoon voor zich, correlatief, het recht zich doorgaans niet te beschuldigen, doch zich te vergenoegen met verbetering en desgevallend herstel. Zelfs al zou het wenselijker zijn dat de betichte spontaan zijn schuld bekend, wordt het door elke zedenleer voor een bovenmenselijk heroïsme gehouden.

Dat in het strafrechterlijk onderzoek de betichte het recht heeft te zwijgen, is het gevolg van het vermoeden van onschuld dat in de beginne elke betichte omgeeft. Een rechtspleging die dit vermoeden eerbiedigt beperkt zich tot het opzoeken van objectieve gegevens buiten de medewerking van de verdachte om. Het is de edele bekommernis van het gerecht zijn onschuld te bewijzen.

Hoe ver staan we hier van het pseudo-vonnis, geveld na een narco-analyse, waar de verdediging verlamd werd en de strafmaat een automatisch toegepast barema?

Terecht kunnen wij ons afvragen of we teruggaan naar de folteringen voorheen. Deze berustten op een dubbele vergissing: met alle middelen de bekentenis bekomen en ze blindelings als de « regina probationum » te aanvaarden.

Wellicht is het waar dat er in het mensdom iets van een onuitroeibaar sadisme tot folteren vergroeid is, dat in tijden van anarchie en chaos wellustig opbloeit. Al staan we nog ver af van deze barbaarsheid in haar wrede materiële verwezenlijking, we kunnen moeilijk beweren dat een inspuiting een ondraaglijk lijden is; naar de geest althans is de narco-analyse een heropbloei van het zo moeizaam verdreven principe: het rechtstreeks bewijs door bekentenis.

Objectief verschilt het materieel doch de juridische achtergrond van de « vierschaar » is in reviscentie.

Gaan we terug naar een verfijnde foltertijd? Ten koste van een onwetend publiek en geschild achter subtiliteiten van behendige distinguo en wetenschappelijke autoriteit, is de narco-analyse niet van aard

om de grote massa te verontwaardigen en verstikt te worden in luidruchtig protest.

Welke waarde heeft een bekentenis onder narcose bekomen?

Meerdere malen herhalen de partijgangers der narco-analyse dat het procédé niet als doel heeft bekentnissen te bekomen. Dit argument ter verdediging is hulpeloos zwak. Inderdaad, een bekentenis is soms wel iets anders dan de juiste weergave der materiële feiten. Buiten het bekennen van loutere feiten, kan de verdachte evenzoveel houdingen aannemen die waarde van bekentissen hebben — zij het dan onrechtstreeks. Zal men in deze verbrokkelingen van schuld en onschuld niet met scherpzinnigheid speuren naar elementen van positieve interpretatie?

Ander argument: De eventueel onder narcose bekomen bekentenis wordt nooit aanvaard als zijnde « de waarheid ». Kan men van hen, die er niet voor terugdeinzen de menselijke persoonlijkheid te krenken door ze te beroven van het gebruik van verstand en wilsvrijheid, verwachten dat ze de zo gretig begeerde resultaten met de zift van scherpe kritiek zullen interpreteren!

Weliswaar is er geen enkele naïveling die het waarheidsserum « à la lettre » neemt — gelukkig voor hen, want de Romeinen legden meer scepticisme aan de dag dan het honderden jaren later onder Westerse beschaving opgegroeide fantasten het zouden doen.

De narco-analyse is wel degelijk een middel om bekentnissen af te dwingen.

De vrij gedoseerde bekentenis, met volle bewustzijn gegeven, is niet alleen de oplossing van de alternative — schuldig of onschuldig — maar zij draagt in zich, in de mate en de wijze van haar uitdrukking, de exacte motieven van openbaring en de graad van schuldbewustzijn van hem die bekent.

Het is een inherente factor der bekentenis een appreciatie van de verantwoordelijkheid van de betichte toe te laten — in elke bekentenis ligt een integrerend deel van de persoonlijkheid die aan de oorsprong ligt.

Een vrij gegeven bekentenis is een diepe peiling in de hiërarchie van gedachten en wilsuitingen van het geweten. De mate van bekennen is in vele gevallen de mate waarin de spijt in het hart van de betichte wordt voorbereid.

Indien de bekentenis evenredig is met de integriteit der psychologische persoonlijkheid van de verdachte, welke waarborgen biedt dan de narco-analyse, als zij noch exacte materiële feiten bevat, noch iets leert over psychologische motieven en verantwoording?

« De ce drame spirituel de la réciprocité des consciences, essence profonde d'une justice véritablement humaine, il ne ferait plus qu'une lutte bestiale où tous les moyens sont bons pour exterminer », aldus J. Rolin.

* * *

Het ogenblik waarop de narco-analyse ons vraagt om rang te nemen midden onze traditionele instellingen is slecht gekozen.

Het menselijk geweten wordt aan talloze inquisities overgeleverd. Lichamelijke ongeschondenheid en geestelijk leven zijn holle begrippen — de notie van het « heilige » in de mens is verloren.

Laten zij, die de narco-analyse voorstaan, ons houden voor subtiële wezens, anarchistische individualisten of oude romantiekers van vrijheid en recht — men zegt zelfs dat wij hypocrieten zijn omdat we ons verzetten tegen eventuele gevaren waar we dagelijks ooggetuigen zijn van bestaande misbruiken: uitzonder-

lijke macht van onderzoeksrechters, wettelijke aanhoudingsmandaten, voorlopige hechtenis verlengd omdat het onderzoek niet ten einde is, aanhoudingen onder vermoeden van schuld, de gecamoufleerde verhoren achter de deuren van enig politiebureau, en dies meer...

Dit is de vraag slechts uitstellen, of meer, een diensttrap sluiten om de eretrap te openen.

In verschillende landen, in verschillende graad, worden procedure en gerecht aangewend als zoveel midelen om onschuldigen te veroordelen.

Fanatiekers brengen een leger onschuldigen bij om met een lie-detector of een waarheidsserum de veiligheid van de staat te waarborgen.

Entiteiten als «de staat» en «de maatschappij» werpen het collectieve belang in tegen de enkeling. In naam van het «bonum commune» begaan ze flagrante rechtsschennis, zonder daarbij ook maar één ogenblik te denken, laat staan te vermoeden, dat ze het «bonum commune» dat niets anders is dan de bescher-

ming der individuële rechten, met de voeten trappen.

Bij het einde van dit antwoord passen enkele zinnen uit «La formation de l'Europe» van de Zwitserse schrijver de Reynold: «Entre un monde qui meurt et un monde qui naît, il s'insère toujours une période creuse. Elle est en même temps un tombeau et un berceau. Le monde qui meurt y agonise en se débattant, en cherchant à écraser de son poids le monde qui naît, qui n'a pas encore les yeux ouverts, ne sait pas encore son nom. Crises économiques, révolutions sociales, guerres politiques, disparitions d'Etats, formation et dissolution d'empires, apparitions de nouveaux peuples et de nouvelles puissances, instabilité générale, confusion des esprits, destructions, troubles de toutes sortes; voilà ce qui remplit jusqu'au bord ces périodes creuses. Aussi voit-on la courbe de la civilisation fléchir et reparaître la barbarie.»

Narco-analyse — een der menigvuldige facetten der nieuw opdagende barbaarsheid — natuurlijk product van het materialisme — heeft geen plaats in het rechtsapparaat onzer beschaving.

NOTA. — De merkwaardige rede, uitgesproken door de Heer Stafhouder der Balie van Brussel, Mr J. Thenevet, op de plechtige openingszitting van het Vlaams Pleitgenootschap, was ons nog niet toegekomen op het ogenblik van het ter pers gaan. Wij hopen deze rede in ons volgend nummer te kunnen drukken.

RECHTSPRAAK

HOF VAN VERBREKING

2e Kamer. — 16 October 1950.

Voorzitter: M. Louveaux.

Raadsheer-Verslaggever: M. Daubresse.

Eerste Advocaat-Generaal: M. Hayoit de Termicourt.

Voorwaardelijke veroordeling. — Uitstel van tenuitvoerlegging strekt zich uit tot de verbeurdverklaring van voorwerpen van het misdrijf. — De beslissing in hoger beroep, dat die verbeurdverklaring niet onder het uitstel valt, levert een strafverzwaring op.

Het bij een voorwaardelijke veroordeling overeenkomstig art. 9 van de wet van 31 Mei 1888 verleende uitstel van tenuitvoerlegging van de veroordeling strekt zich ook uit tot de bevolen verbeurdverklaring van voorwerpen van het misdrijf.

Een uitspraak in hoger beroep, waarbij wordt uitgemaakt, dat dit uitstel zich niet tot de verbeurdverklaring uitstrekt, verzwaaert de veroordeling, zodat die uitspraak in hoger beroep krachtens art. 2 van de wet van 4 September 1891 moet vaststellen, dat tot die verzwaaring met eenparigheid van stemmen is besloten.

Leurs A.

Gelet op het bestreden arrest, de 4 Juli 1950 gewezen door het Hof van Beroep te Brussel;

Over het middel *ex officio*: schending van artikel 2 der wet van 4 September 1891:

Overwegende dat het vonnis waarvan hoger beroep, hetwelk de aanlegger veroordeelt tot hoofdstraffen van gevangenis en van geldboete wegens valsheid en

gebruik van valsheid, de verbeurdverklaring uitspreekt van drie aankooporders van titels, voorwerpen van het misdrijf, waarvan de eigendom aan aanlegger toebehoort;

Dat het aan aanlegger het voordeel van het uitstel verleent in de bewoordingen en voorwaarden van artikel 9 der wet van 31 Mei 1888, gewijzigd door de wet van 14 November 1947 «behalve wat de kosten jegens de Staat betreft»;

Overwegende dat op het hoger beroep van de aanlegger en van het openbaar ministerie het bestreden arrest, dit vonnis voor het overige bevestigende, zegt dat «het uitstel niet van toepassing is op de verbeurdverklaring»; dat het alzo de veroordeling van de aanlegger verzwaaert;

Dat het niet vaststelt dat deze wijziging besloten werd met eenparigheid van stemmen; dat het vonnis, dienvolgens de in het middel bedoelde wetsbepaling heeft geschonden;

Overwegende voor het overige, dat de substantiële of op straf van nietigheid voorgeschreven rechtsvormen werden nageleefd en dat de beslissing wettelijk is;

Om die redenen;

Verbreekt het bestreden arrest, doch enkel voor zoveel het uitmaakt, dat het uitstel niet toepasselijk is op de door de eerste rechter bevolen verbeurdverklaring; verwerpt de voorziening voor het overige;

Beveelt dat dit arrest zal overgeschreven worden in de registers van het Hof van Beroep te Brussel en dat melding er van zal gemaakt worden op de kant van de gedeeltelijk vernietigde beslissing;

Veroordeelt aanlegger tot de drie vierden der kosten;

Laat één vierde ten laste van de Staat;

Verwijst de alzo beperkte zaak naar het Hof van Beroep te Luik.

HOF VAN VERBREKING

2e Kamer. — 28 Juni 1950.

Voorzitter : M. de Coquéau des Mottes.

Raadsheer-Verslaggever : M. Vandermersch.

Advocaat-Generaal : M. Janssens de Bisthoven.

1. **Qualificatie van strafbaar feit.** — Bij het wijzen van het strafvonnis is de rechtbank niet gebonden aan de door de Raadkamer gegeven qualificatie.
2. **Bezit.** — Art. 2280 B.W. moet als uitzonderingsbepaling beperkt worden toegepast.

1. *Het bevel in raadkamer, waarbij een verdachte wegens de hem telastegelegde feiten, naar de correctionele rechtbank wordt verwezen met vervanging van de door het O. M. aan die feiten gegeven qualificatie door een andere, is niet een bevel van niet-vervolgving als bedoeld in art. 128 Sv.*

Dat bevel bindt niet de rechter, die het strafvonnis wijst.

De rechtbank, die kennis neemt van de feiten zoals die door de Raadkamer zijn gequalificeerd, moet door een onderzoek op tegenspraak en met inachtneming van de rechten der verdediging de zakelijke bestanddelen en de ware toedracht der gepleegde feiten in verband met de strafwet vaststellen en daaraan de qualificatie geven, die zij de juiste acht en welke eventueel dezelfde kan zijn als de door de Raadkamer verworpen.

In casu had het O. M. de feiten gequalificeerd als diefstal, de Raadkamer als verduistering en de Rechtbank opnieuw als diefstal.

2. *Art. 2280 B.W. is een uitzonderingsbepaling, die beperkt moet worden toegepast.*

Smets t/ Bortels en cons. en van Bruystegem
t/ Smets.

Gelet op de bestreden arresten gewezen door het Hof van Beroep te Brussel op 13 December 1949 en 14 Maart 1950;

Over de voorziening van aanlegger tegen de burgerlijke partij N.V. Kennedy Hunter en C° :

Over het eerste middel : schending van de artikelen 128 en 246 van het Wetboek van Strafvordering, ten minste van artikel 97 der Grondwet, van artikel 2279 van het Burgerlijk Wetboek, — doordat het bestreden arrest eiser veroordeeld heeft tot de teruggave van een Buick-wagen, terwijl, bij bevel van 12 November 1948 van de raadkamer der rechtbank van eerste aanleg te Antwerpen, de telastlegging E, namelijk de diefstal van de Buick-wagen, verworpen werd ten aanzien van de twee eerste verdachten, en deze enkel in eerste aanleg veroordeeld werden wegens feit B : verduistering van de Buick-wagen of verspilling van een som van 150.000 fr. en het bestreden arrest niettemin, niettegenstaande dit bevel van niet-vervolgving wegens diefstal, toch op grond van dit feit heeft veroordeeld, — terwijl, zelfs indien kan worden aangenomen, dat het hier slechts om een andere kwalificatie gaat, er schending is van artikel 97 der Grondwet, daar in dit geval het arrest het bestaan van al de elementen van het andere gekwalificeerd feit zou dienen te constateren, wat het niet doet, — en zulks terwijl artikel 2279 van het Burgerlijk Wetboek verkeerd werd toegepast, vermits slechts in geval van diefstal of verlies een roerend goed kan terugggevorderd worden door de eigenaar, doch niet

in geval van verduistering of misbruik van ver-
trouwen;

Overwegende dat een bevel van de raadkamer dat een verdachte wegens de hem te laste gelegde feiten onder een bepaalde omschrijving naar de correctionele rechtbank verwijst en tevens de omschrijving afwijst, welke aan dezelfde feiten werd gegeven door het Openbaar Ministerie, niet het karakter vertoont van het bevel van niet-vervolgving bedoeld bij artikel 128 van het wetboek van strafvordering dat het de rechtsmacht van wijzen niet bindt;

Overwegende dat, wanneer feiten onder de omschrijving, welke er aan door de raadkamer werd gegeven, binnen de bevoegdheid vallen van de rechtbank, waarbij zij aanhangig worden gemaakt, behoort deze rechtbank door middel van een onderzoek op tegenspraak en met inachtneming van de rechten der verdediging de zakelijke bestanddelen en de ware toedracht der gepleegde feiten vast te stellen in hun verband met de strafwet, hun hunne werkelijke omschrijving toe te wijzen en eventueel de omschrijving weer in te voeren welke door de raadkamer werd afgewezen;

Overwegende dat het bestreden arrest aldus rechtmatig, nadat de aanwezige verdachten ter terechtzitting van 31 October 1949 waren verwittigd dat « zij zich te verdedigen hadden op de telastelegging van diefstal » en nadat was vastgesteld dat « betichtten van de verandering van kwalificatie kennis hebben gehad, » ze wegens de te laste gelegde diefstal heeft veroordeeld;

Overwegende dat, waar het bestreden arrest vaststelt dat eerste verdachte « niet op enige wijze rechtmatig in het bezit werd gesteld van het rijtuig », dat hij « het bezit ervan heeft onttrokken aan de burgerlijke partij N.V. Kennedy, Hunter en C°, aan dewelke het was toevertrouwd geworden » dat hij toegeeft dat hij het autovoertuig deed voortverkopen zonder de eigenaar daarvan te hebben ingelicht... en dat hij aldus heeft gehandeld, omdat hij in geldverlegenheid verkeerde, dat hij « bewust was van zijn bedrieglijk opzet », waar het vervolgens uit deze vaststellingen afleidt dat eerste verdachte « bedrieglijk wegnam wat hem niet toebehoorde en over het weggenomene bedrieglijk beschikte, en waar het tevens aanstipt dat tweede verdachte onbetwistbaar met kennis van zaken heeft gehandeld en steeds in nauwe samenwerking met eerste verdachte, wiens bedrieglijk opzet hij overigens ten eigen profijte bijtrad », het bestreden arrest, in strijd met wat in het middel wordt aangevoerd behoorlijk ten laste van de twee eerste beklaagden de bestanddelen heeft vastgesteld van het misdrijf van diefstal, wegens hetwelk het deze beklaagden heeft veroordeeld;

Overwegende dat, vermits het bestreden arrest aldus rechtmatig de twee eerste verdachten heeft veroordeeld wegens diefstal en niet wegens verduistering of verspilling, het terecht aan de burgerlijke partij N.V. Kennedy Hunter en C° haar eis tot terugvordering van de Buick-wagen in handen van aanlegger heeft toegewezen op grond van artikel 2279 van het Burgerlijk Wetboek, dat het deze wetspaling niet heeft geschonden, doch integendeel een juiste toepassing ervan heeft gedaan;

Over het tweede middel : schending van artikel 2280 van het Burgerlijk Wetboek en van artikel 97 der Grondwet doordat het bestreden arrest de teruggave aan eiser niet heeft bevolen van de prijs welke hij voor de Buick-wagen heeft betaald :

Overwegende dat het artikel 2280 van het Burgerlijk Wetboek een uitzonderlijke wetsbepaling is, die

op beperkende wijze dient te worden toegepast, dat het aan de oorspronkelijke eigenaar van een gestolen of verloren voorwerp oplegt, bij het terugbekomen van dit voorwerp, aan de bezitter ervan de prijs terug te betalen, welke het hem had gekost, enkel en alleen, wanneer deze het heeft aangekocht op een jaarmarkt of markt, in openbare verkoping of van een handelaar in soortgelijke zaken;

Overwegende dat, waar het bestreden arrest bepaalt dat de gestolen Buick-wagen van buitengewoon formaat is en dat de beide personen van wie aanlegger hem had gekocht « niet aangeschreven staan om rijtuigen van soortgelijke aard te verhandelen » en dat bovendien de vierde verdachte zich ten slotte niet als handelaar heeft voorgedaan, maar uitdrukkelijk te kennen heeft gegeven slechts namens een derde op te treden, die als de uiteindelijke eigenaar werd voorgesteld het bestreden arrest voldoende er op wijst dat aanlegger zich niet in de vereiste voorwaarden bevindt om zich op de bepalingen van artikel 2280 van het Burgerlijk Wetboek te beroepen en het voordeel ervan te genieten;

Overwegende dat het middel derhalve niet kan worden aangenomen;

.....

Om die redenen :

Verwerpt de voorzieningen;
Veroordeelt aanlegger elk tot de helft der kosten, Smets, bovendien tot een schadevergoeding van 150 fr. jegens Bortels, Dierckx, Verbanck en Van Bruystegem.

RAAD VAN STATE

4e Kamer. — 13 Juni 1950.

Voorzitter : M. Vranckx.

Raadsheren : MM. Mast en Buch (verslaggever).

Advocaat : Mr. J. Walckiers.

1. **Rechtspleging.** — Nieuwe vraag in toelichtende memorie.
2. **Gewapende macht.** — Epuratie. — Rechten der verdediging. — Pleegvormen Tuchtreglement. — Adviserende bevoegdheid van de Hogere Commissie van Beroep.
3. **Bevoegdheid.** — Beoordeling van feiten en omstandigheden. — Toemeting der sanctie. — Geschiktheid van een officier tot verdere uitoefening van zijn functie.

1. *Vragen ontwikkeld in een toelichtende memorie zijn niet ontvankelijk in zoverre zij niet in het inleidend verzoekschrift voorkomen.*

2. *De Raad van State onderzoekt of de commissie van onderzoek en de hogere commissie van beroep kennis hadden én van de telastleggingen én van het verweer, en of de verzoeker bij deze procedures de gelegenheid heeft gehad zijn verweermiddelen voor te brengen en ze voorgebracht heeft.*

Niet-naleving van de bij het Tuchtreglement gestelde pleegvormen is niet ter zake dienend, wanneer de ten laste gelegde feiten niet als inbreuk op het Tuchtreglement werden aangezien, doch de Minister de bevoegdheid heeft uitgeoefend, hem verleend door de bepalingen betreffende de epuratie van het leger.

In epuratiezaken is de Minister van Landsverdediging niet gebonden door het advies van de Ho-

gere Commissie van Beroep noch door de qualificatie welke door deze commissie gegeven werd aan de ten laste van een officier bewezen geachte feiten.

3. *De Raad van State is niet bevoegd om zich bij de beoordeling van de feiten en van de omstandigheden in dewelke deze feiten werden gepleegd of bij de toemeting der straf in de plaats te stellen van het orgaan dat wettelijk aangewezen is om deze op te leggen.*

De Raad van State is evenmin bevoegd om de vraag te beantwoorden of een officier al dan niet geschikt dient geacht te worden om de functies van zijn graad verder uit te oefenen.

M... t/ Belgische Staat (Minister v. Landsverdediging).

De Raad van State,

.....

Gezien het verzoekschrift van 18 October 1948;

.....

Overwegende dat de vraag strekt tot de nietigverklaring :

1° van de beslissing van de Minister van Landsverdediging d.d. 20 Januari 1948 die aan verzoeker een straf van 15 dagen arrest zonder acces, op datum van 1 Januari 1942, oplegt;

2° van het besluit van de Regent van 15 Maart 1948, dat verzoeker op pensioen stelt op datum van 1 Juli 1945 bij toepassing van het artikel 3, A, 2°, der samengeordende wetten op de militaire pensioenen; Overwegende dat verzoeker een toelichtende memorie ingediend heeft; dat de daarin vervatte vragen, in zover zij niet in het verzoekschrift voorkomen, niet ontvankelijk zijn, daar, luidens artikel 2 van het besluit van de Regent d.d. 23 Augustus 1948 tot regeling van de rechtspleging voor de afdeling administratie van de Raad van State, het voorwerp van het beroep in het inleidend verzoekschrift dient vermeld;

Overwegende dat verzoeker, wegens zijn toetreding tot de Luitenant-Dewindekring, door de Duitse overheid uit krijgsgevangenschap ontslagen, op 8 Augustus 1941 naar België terugkeerde waar hij de cursussen der politie-school te Deurne volgde en dientengevolge opgenomen werd, met zijn graad, op 10 Januari 1942, in de Rijkswacht; dat hij in 1944 aangehouden werd door de bezettende macht en naar het concentratiekamp van Leopoldsborg gestuurd werd; dat hij na de bevrijding niet in dienst hernomen werd; dat het dossier van verzoeker, overeenkomstig de besluitwet van 10 December 1942 betreffende het ontslaan van ambtswege van officieren, aan het advies van een onderzoeksc commissie werd onderworpen; dat deze commissie op 4 Januari 1945 en 6 Maart 1945 het advies uitbracht dat verzoeker uit zijn ambt zou dienen ontslagen te worden; dat op 26 Maart 1945, bij besluit van de Regent, verzoeker ambtshalve uit zijn graad ontslagen werd; dat verzoeker op 9 December 1945, en de adjudant-generaal op 20 December 1945, beroep aantekenden tegen dat advies; dat de Hogere Commissie van Beroep op 9 Juli 1947 het advies uitbracht dat « aan onderluitenant M... een straf van 8 dagen gewoon arrest opgelegd zou worden om met een lofwaardig inzicht een middel te hebben aangewend dat onverenigbaar is met de waardigheid van officier »; dat op 20 Januari 1946 de Minister van Landsverdediging aan verzoeker een straf van 15 dagen arrest zonder acces op datum van 1 Januari 1942 oplegde voor de volgende redenen : « In het kamp van Lückewalde zijnde, de statuten van de Luitenant-Dewindekring ondertekend te hebben; dientengevolge, in België teruggekeerd met de meinedige officieren, de cursus van een politie-school van nieuwe orde gevolgd te

hebben en een ambt aangenomen te hebben tot hetwelke hij zo voorbereid werd»; dat bovenvermeld besluit van de Regent van 26 Maart 1945 bij besluit van de Regent van 11 Februari 1948 ingetrokken werd; dat, bij besluit van de Regent van 15 Maart 1948, verzoeker op pensioen gesteld werd op datum van 1 Juli 1945 bij toepassing van artikel 3, A, 2°, der samengeordende wetten op de militaire pensioenen;

Overwegende dat verzoeker het bestaan der tegen hem weerhouden feiten niet betwist; dat hij de beide vermelde beslissingen bestrijdt :

1° omdat de Minister, wanneer hij de lichte tuchtstraf omzette in oppensioenstelling, twee feiten aanhaalde die door de Hogere Commissie gekend waren en niet weerhouden werden; dat zij verzoeker zelfs niet ten laste gelegd werden en dat hij zijn verweermiddelen niet heeft kunnen voorbrengen;

2° dat artikel 103 van de wet van 15 Maart 1815, paragraaf 1 van het tuchtreglement, niet nageleefd werd; dat hij inderdaad gevraagd had om door de Minister gehoord te worden; dat aan deze aanvraag niet voldaan werd;

3° dat het strafmotief, zoals het door de Minister geformuleerd werd, uitsluitend tot de bevoegdheid van het Krijgsgerecht behoort en onder toepassing van het militair strafwetboek valt; dat ingevolge artikel 54a, van het tuchtreglement het dus verboden is aan verzoeker een tuchtstraf op te leggen;

4° dat het krijgsgerecht niet naar de tucht van het korps verwezen heeft;

5° dat het strafmotief gewag maakt van feiten waarvoor hij buiten vervolging gesteld werd door het krijgsgerecht;

6° dat de door het krijgsgerecht en de commissie vastgestelde verzachtende omstandigheden door de Minister niet vermeld worden;

7° dat zijn lofwaardig inzicht door de Hogere Commissie aangenomen, door de Minister niet in aanmerking genomen wordt;

Overwegende dat, wat het eerste bezwaar betreft, de Minister van Landsverdediging aan verzoeker op 27 September 1944 mededeelde dat zijn toestand door het militair gerecht zou onderzocht worden ten einde na te gaan in welke omstandigheden hij uit krijgsgevangenschap teruggekomen was; dat de Minister op 20 October 1944, als antwoord op een vraag van verzoeker tot heropname in de getalsterkte van het leger, deze vraag verwierp om de volgende motieven : « U maakt deel uit van het contingent officieren dat, door toedoen van de heer R..., gewezen secretaris-generaal van Binnenlandse Zaken en Volksgezondheid, uit Oflag III A terugkeerde om door hem verder tewerkgesteld te worden »; dat verzoeker, in een schrijven van 5 Maart 1945 aan de Prins Regent, aan de Eerste-Minister en aan de Minister van Landsverdediging gericht, de feiten niet ontkent, doch beweert dat de commissie voor dewelke hij verschenen is « hem de indruk gegeven heeft niet het minste rekening te willen houden met het inzicht dat hij had bij het ondertekenen (van de statuten van de Luitenant-Dewindekring) evenals met de diensten die hij aan zijn land bewezen heeft »;

Overwegende dat verzoeker voor de onderzoekscommissie verschenen is die op 4 Januari 1945 voorstelde verzoeker uit zijn graad te ontslaan; dat, bij de verschijning voor deze commissie, verzoeker beticht was :

1° lid geweest te zijn van de « Luitenant-Dewindekring » en de statuten ervan ondertekend te hebben;

2° terug in België gekomen, deel uitgemaakt te hebben van de Rijkswacht als surnumerair officier;

Dat in het proces-verbaal van de zitting van de onderzoekscommissie onder punt IV te lezen staat : « gij hebt lezing bekomen van de feiten U ten laste gelegd; wat hebt ge hiertoe in te brengen ? Onderluitenant M... geeft lezing van een memorie die deel uitmaakt van zijn dossier »; dat verzoeker zelve dit stuk als een rechtvaardigend verslag betitelt en dat hij daarin breedvoerig uitleg verschaft over de omstandigheden in dewelke hij de statuten van de Luitenant-Dewindekring ondertekende, erkent de politie-school gevolgd te hebben en uiteenzet waarom hij dienst in de Rijkswacht genomen heeft;

Overwegende dat deze stukken onderworpen zijn geweest met de bundel aan de commissie van onderzoek, die uitspraak gedaan heeft op 6 Maart 1945, en aan de Hogere Commissie van Beroep die advies uitbracht op 9 Juli 1947; dat deze commissies dus in kennis waren én van de betichtingen, én van het verweer; dat trouwens in een brief op 21 April 1948, tot de Prins Regent gericht, verzoeker erkent dat, zo de Hogere Commissie van Beroep slechts de onderteekening der statuten van de Luitenant-Dewindekring te zijnen laste weerhield, zij over de nodige gegevens beschikte (getuigenis van generaal Goethals) om de andere feiten te weerleggen; dat bijgevolg verzoeker de gelegenheid gehad heeft zijn verweermiddelen voor te brengen en ze voorgebracht heeft :

Overwegende, wat de volgende brief van verweerder betreft, dat het middel als zou de Minister van Landsverdediging de bij het tuchtreglement verplicht gestelde pleegvormen niet nageleefd hebben, niet ter zake dienend is daar de ten laste van verzoeker gelegde feiten niet als inbreuk op het tuchtreglement weerhouden worden; dat de Minister bij de bestreden beslissing de bevoegdheid heeft uitgeoefend welke de bepalingen betreffende de epuratie van het leger hem verlenen; dat ter zake diende nagegaan of de Minister, bij de uitoefening van zijn bevoegdheid, de rechten van de verdediging heeft geëerbiedigd;

Overwegende dat verzoeker beweert dat de aangehaalde motieven niet juist zijn, dat er geen rekening gehouden wordt met zijn inzichten en dat er een onbillijke strafbedeling bestaat ten opzichte van de betuigeling van andere dergelijke gevallen;

Overwegende dat de Raad van State niet bevoegd is om zich, bij de beoordeling der feiten en der omstandigheden in dewelke deze feiten werden gepleegd of bij de toemeting van de straf, in de plaats te stellen van het orgaan dat wettelijk aangewezen is om deze op te leggen; dat de Raad van State evenmin bevoegd is om de vraag te beantwoorden of een officier al dan niet geschikt dient beoordeeld om de functies van zijn graad verder uit te oefenen;

Overwegende dat de Minister bovendien niet gebonden is door het advies dat door de Hogere Commissie van Beroep werd uitgebracht of door de qualificatie welke door deze commissie gegeven werd aan de ten laste van verzoeker weerhouden feiten;

Overwegende dat derhalve niet blijkt dat de tegenpartij bij de beslissingen van 20 Januari 1948 en van 15 Maart 1948 haar macht zou hebben overschreden of essentiële vormen zou geschonden hebben;

BESLUIT :

Artikele 1. Het verzoek wordt verworpen;
Artikel 2. De betaling van het recht van 300 frank, wegens kosten, valt ten laste van de verzoeker.

.....

RAAD VAN STATE

4de Kamer. — 13 Juni 1950.

Voorzitter: M. Vranckx.

Raadsheren: MM. Mast (verslaggever) en Buch.

Gemeentepersoneel. — Wet 21-12-1927. — Ontvangers der Commissies van Openbare Onderstand. — Beroep bij de Koning tegen beslissingen der Bestendige Deputatie betr. wedden. — Ontvankelijkheid van het beroep tot nietigverklaring.

De wet van 21 December 1927 betreffende het gemeentepersoneel en het personeel der ondergeschikte besturen is toepasselijk op de ontvangers van de commissies van openbare onderstand.

De wet van 23 December 1946 houdende instelling van een Raad van State is niet afgeweken van de bij artikel 13 der wet van 21 December 1927 gestelde bevoegdheidsregeling.

Wanneer een verzoeker geen gebruik heeft gemaakt van het hem door dit artikel toegekende recht van beroep bij de Koning, is zijn beroep tot nietigverklaring tegen een beslissing der Bestendige Deputatie niet ontvankelijk.

Busschaert t/ Bestendige Deputatie van de Provinciale Raad van Oost-Vlaanderen.

De Raad van State,

Gezien het verzoekschrift d.d. 18 Maart 1949;

Overwegende dat verzoekster de vernietiging aanvraagt van de beslissing d.d. 4 Januari 1949, aan de Commissie van openbare onderstand van Maldegem op 25 Januari 1949 medegedeeld, waarbij de Bestendige Deputatie van de Provinciale Raad van Oost-Vlaanderen geweigerd heeft haar goedkeuring te hechten aan de beslissing d.d. 12 September 1947 van de Commissie van openbare onderstand van Maldegem, waarbij de wedde van haar ontvanger, die 13 jaren dienst telde, met ingang van 1 Januari 1946 op 17.400 frank, en met ingang van 1 Januari 1947 op 19.200 frank werd vastgesteld;

Overwegende dat verzoekster die « het behoud van de beslissing van de Commissie van openbare onderstand van Maldegem » aanvraagt, aanvoert dat deze commissie van openbare onderstand een eigen godshuis en een eigen boerderij te beheren heeft, dat haar ambt van ontvanger haar hoofdberoep is, dat zij dagelijks zes uren aan haar ambt besteedt en dat de vastgestelde wedde met de voorgestelde verhogingen niet overdreven is;

Overwegende dat uit de voorbereidende werken van de wet van 21 December 1927, en o.m. uit de verklaringen door de heer Vauthier, Minister van Kunsten en Wetenschappen, en de heer Carnoy, Minister van Binnenlandse Zaken en Volksgezondheid, in de Senaatszitting van 12 December 1927 afgelegd, blijkt dat deze wet toepasselijk is op de ontvangers van de commissies van openbare onderstand;

Overwegende dat zowel uit het verzoekschrift als uit de memorie van wederantwoord blijkt dat verzoekster, gelet op de duur van haar dagelijkse prestaties, aanspraak maakt op de hoedanigheid van beroepsbeambte, en dat zij zich benadeeld acht bij de toepassing welke de Bestendige Deputatie gedaan heeft van het artikel 6 van de wet van 21 December 1927, naar het welk het provinciaal college er voor zorgt

dat bij de voorziene wedderegeling een periodiek verhogingsstelsel zou worden bepaald;

Overwegende dat, luidens artikel 13 van de wet van 21 December 1927, aan ieder « ambtenaar... der gemeenten of der daarvan afhangende besturen... die meent benadeeld te zijn bij de toepassing der maatregelen voorzien bij de artikelen 3, 4, 5, 6, 8 en 12... tegen de beslissing van de Bestendige Deputatie van de Provincieraad bij de Koning beroep openstaat »;

Overwegende dat de wet van 23 December 1946 van de bij bovenvermeld artikel vastgestelde bevoegdheidsregeling niet is afgeweken; dat terzake vaststaat dat verzoekster van dit recht van beroep geen gebruik heeft gemaakt; dat het door haar ingediend beroep dan ook niet ontvankelijk is.

BESLUIT :

Artikel 1. Het verzoek wordt verworpen.

Artikel 2. De betaling van het recht van 300 frank, wegens kosten, valt ten laste van de verzoekster.

HOF VAN BEROEP TE BRUSSEL

1e Kamer. — 13 December 1950.

Voorzitter: M. de Potter.

Raadsheren: MM. J. Rutsaert en Hallemans.

Advocaat-Generaal: M. Van den Eynde de Rivieren.

Advocaten: Mrs. Andriessen, E. Deckers en Collard.

Zee- en binnenvaartrecht. — Aansprakelijkheid voor schade in verband met verblijf van schip in droogdok. — Uitlegging van de desbetreffende bepalingen van het Antwerps stadsreglement van 30 Januari 1864.

Onder schade « ten gevolge van het bezigen van kieldokken » in art. 1 van de verordening der stad Antwerpen van 30 Januari 1864 is mede begrepen de schade, welke is ontstaan uit de gebrekkige of lastige wijze, waarop het kieldok slechts kon gebruikt worden ten gevolge van de ijsblokken waarmede het bedekt was, d.i. immers een schade, spruitende uit het gebruik van het dok en het verblijf daarin van het schip.

Voormeld stadsreglement moet in deze zin worden uitgelegd, dat het niet tot voorwerp of ten doel heeft op de kapitein of de eigenaar van het schip de verantwoordelijkheid te leggen van de gevolgen, welke voortvloeien uit de nalatigheid of foutieve handelingen van het personeel van de stad. Deze gevolgen moet de stad zelf dragen.

Marovic Parobrodorsko Drustvo S.O.J. en consorten t/ Stad Antwerpen, N.V. Beliard Crighton & Co en Stad Antwerpen t/ N.V. Beliard Crighton & Co.

Gezien de akte van hoger beroep van 7 Mei 1943 van de Marovic Steamship Cy Ltd en die van 13 Mei 1943 der Stad Antwerpen, beide tegen een vonnis van 23 December 1942 van de Rechtbank van eerste aanleg te Antwerpen gericht;

Overwegende dat deze beroepen ontvankelijk voorkomen, en de zaken, die er het voorwerp van uitmaken, als verknocht dienen te worden samengevoegd;

Overwegende dat het geding drie eisen betreft, namelijk een eis van de Marovic Steamship Cy Ltd. tegen de Stad Antwerpen tot betaling van 48.896,80 frank schadevergoeding hoofdzakelijk wegens verlies van

tijd; een eis van de Stad Antwerpen tegen kapitein Lovricevic en de N.V. Beliard Crighton & Co tot betaling van 45.000 frank wegens schade aan droogdok 5 te Antwerpen door het S.S. «Neti» veroorzaakt door het wegtrekken van kielblokken; een eis in vrijwaring van de Marovic Steamship Cy Ltd en kapitein Lovricevic tegen de N.V. Beliard Crighton & Co gericht, ten aanzien van de eis der Stad Antwerpen;

Overwegende dat de eerste rechter op grond van de verordening van 30 Januari 1864 der Stad Antwerpen en van een in dezelfde zin door kapitein Lovricevic ondertekende verklaring, de eis van de Stad gegrond heeft verklaard en die van de Marovic Steamship Cy Ltd. ongegrond; dat tevens de eis in vrijwaring als ongegrond werd beschouwd;

1. Wat de eis van de Marovic Steamship Ct Ltd. betreft :

Overwegende dat beroepers Marovic en Lovricevic aanvoeren dat de Stad Antwerpen de verhuurde zaak (droogdok) te hunner beschikking behoorde te stellen in een staat, die er het gebruik van mogelijk maakte voor het doel waartoe het verhuurd werd en dat zulks niet het geval was, gezien de aanwezigheid van ijschotsen beneden in het dok;

Overwegende dat de Stad Antwerpen daartegen inroept :

1° de artikels 1 en 13 van de (gewijzigde) verordening van 30 Januari 1864, naar luid waarvan «de stad niet verantwoordelijk is voor ongeval of schade veroorzaakt aan personen, schepen, koopwaren, enz., ten gevolge van het bezigen, hetzij der kieldokken, hetzij der tuigen door de dienstoverste geleverd» (art. 1), en «dat alle beschadiging aan een kieldok toegebracht onverwijld zal hersteld worden door de zorgen der Stad ten koste van dien welke ze zou veroorzaakt hebben» (art. 13);

2° een door de kapitein van het S.S. «Neti» ondertekende verklaring welke, aan de herhaling van bovengemeld artikel 1 toevoegt «dienvolgens verklaart hij (de bevelhebber van het schip) alle verantwoordelijkheid op zich te nemen wegens de ongevallen of schade, dewelke zouden kunnen voortspruiten uit het gebruik en het verblijf van zijn schip in het droogdok of te wijten zijn aan de mogelijke gebreken der inrichtingen der scheepsgerieven en toestellen, dewelke door het bestuur geleverd worden»;

Overwegende dat bovenstaande teksten voor gevolg hebben dat de beroepers voorgewende schade van 3½ dagen aan tijdverlies ten gevolge van de onmogelijkheid het werk aan te vangen, naar aanleiding van de aanwezigheid van ijschotsen, ten laste van de kapitein berust; dat het een loutere woordspeling is te beweren dat het hier niet gaat om een schade spruitende uit het bezigen van het kieldok, maar wel uit de omstandigheid dat het kieldok niet kon gebezigd worden; dat de schade wel ontstaan is uit de gebrekkige of lastige wijze waarop het kieldok slechts kon gebruikt worden ten gevolge van de ijsblokken waarmede het bedekt was; dat het dus gaat om een schade spruitende uit het gebruik van het dok en het verblijf erin van het schip;

Overwegende dat in de geest van de gewijzigde verordening van 30 Januari 1864, tot de toepassing waarvan de kapitein van de «Neti» zich uitdrukkelijk verbonden heeft, de woorden «schade aan personen, schepen of koopwaren, enz.» wel een schade omvatten als de hierboven bedoelde; dat zij «alle» schade betreffen door het bezigen van de kieldokken veroorzaakt; zoals de woorden «en zo voort» in de aangehaalde uitdrukking aanwijzen;

Overwegende dat deze schade, op grond van de aangehaalde teksten, des te meer in tegenwoordig geval, op beroepers berusten moet, daar de kapitein de voorgewende verklaring slechts ondertekend heeft nadat het schip in het dok lag (cf. deskundig verslag blz. 9, verklaring De Pooter), zijnde op een ogenblik waarop hij zich rekenschap kon en moest geven van de toestand waarin zich het dok bevond: hij was immers op de hoogte van de hoeveelheid ijs, die met de «Neti» in dok 5 gekomen was en waarvan de deskundige verklaart dat zij, naar zijn mening, «zo aanzienlijk was dat zij de manoeuvres van het schip zeer heeft belemmerd en volstond om de dokbodem volkomen tot aan de kielstapels te bedekken en het verkeer onder het vlak zeer te hinderen»;

Overwegende bovendien dat niet met zekerheid kan beweerd worden dat het kieldok zich niet in bruikbare toestand zou hebben bevonden, toen de «Neti» er binnen kwam, daar, volgens de deskundige geen enkel bestanddeel van de zaak toelaat te bepalen of de hoeveelheid ijs, welke aan de bodem van het dok bleef kleven al dan niet belangrijk is geweest of aanzienlijker dan in de andere dokken (cf. deskundig verslag De Mey, blz. 37); dat de schade van 3 1/2 dagen tijdverlies, waarover beroepers zich beklagen, evengoed kan te wijten zijn geweest aan het bevriezen van het door hun schip zelf in het kieldok gedreven ijs;

Overwegende dat, om bovenstaande redenen, waaronder meer bepaaldelijk de door de kapitein ondertekende verklaring van verantwoordelijkheid betreffende de schade, welke uit het gebruik van het droogdok zou kunnen voortspruiten, de Marovic Steamship Cy Ltd. evenmin gerechtigd is om vergoeding te eisen van de schade veroorzaakt doordat het schip op 16 Februari opnieuw in het kieldok is moeten komen;

Overwegende dat de Marovic Steamship Ct Ltd. zich des te minder over deze schade kan beklagen, daar, zoals door de deskundige aangewezen (zie blz. 44 van het verslag De Mey), de Stad had kunnen eisen dat het schip in het dok zou blijven totdat de sasmeeester of zijn luitenant de zekerheid had dat er geen blokken meer aan het vlak konden kleven;

2. Wat de eis van de Stad Antwerpen betreft :

Overwegende dat de Stad Antwerpen de kapitein Lovricevic en de firma Beliard Crighton & Co gedagvaard heeft tot vergoeding van de schade veroorzaakt door het wegtrekken van kielblokken bij het heenvaren van het schip; dat ingaande op deze eis de eerste rechter kapitein Lovricevic veroordeeld heeft tot het betalen van een schadevergoeding van 18.972,80 frank;

Overwegende dat de Stad Antwerpen hare eis steunt op het gewijzigd Stadsreglement van 30 Januari 1864 en de door de kapitein ondertekende verklaring, waarvan de teksten hierboven werden weergegeven; dat door de Stad gewezen wordt op de door de kapitein aldus op zich genomen verantwoordelijkheid «wegens de schade die zou kunnen voortspruiten uit het gebruik en het verblijf van het schip in het droogdok of te wijten zijn aan de mogelijke gebreken van de inrichtingen der scheepsgerieven» en tevens op artikel 13 van het Stadsreglement, naar luid waarvan «alle beschadiging aan een kieldok toegebracht onverwijld door de zorgen van de Stad zal hersteld worden ten koste van dien welke ze zou veroorzaakt hebben»;

Overwegende dat de vraag aldus rijst door wie de schade veroorzaakt werd, door het wegtrekken der kielblokken ontstaan;

Overwegende dat beroepers (Marovic & Consorten) ten deze terecht aanvoeren dat het afrukken van de kielblokken slechts kon ontstaan zijn bij het te water

brengen van het schip en dat in casu de verantwoordelijkheid van dit manoeuvre op het personeel van de Stad berust;

Overwegende dat inderdaad het personeel van de dokken, dus de Stad, volgens de vaststellingen van de deskundige zelf, het schip zolang in het dok behoort te houden totdat de sasmeester of zijn luitenant de zekerheid had dat er geen blokken meer aan het vlak konden kleven (zie in deze zin het deskundig verslag De Mey, blz. 44); dat deze zienswijze bekrachtigd wordt door het feit dat het personeel van de Stad is, dat maatregelen trof om het meeslepen van blokken te voorkomen, namelijk het vastleggen van een stalen draad door een oog op elk kielblok, en nadien, bij het breken van deze ijsdraad, het spannen van een stalen kabel over het dok onder het schip door (cf. deskundig verslag, blz. 38);

Overwegende dat deze maatregelen ter zake onvoldoende zijn gebleken en de bediende van het dok, bij de verkeerde indruk, bij het aanvoelen van schokken op de draad, dat telkens een aangekleefde blok daardoor loskwam, het schip zonder enig voorbehoud liet gaan (zie blz. 39 en 45 van het deskundig verslag);

Overwegende dat bijgevolg de door het wegrukken van kielblokken veroorzaakte schade aan de onvoldoende door het stadspersoneel getroffen maatregelen te wijten is;

Dat uit het onderzoek van de zaak blijkt dat de voorgewende teksten van het Stadsreglement en van de door de kapitein ondertekende verklaring in deze zin moeten geïnterpreteerd worden, dat zij *niet* tot voorwerp of tot doel hebben op de kapitein of de eigenaar van het schip de verantwoordelijkheid te leggen, welke uit de nalatigheden of foutieve handelingen van het personeel of de aangestelden van de Stad voortvloeit;

Overwegende dat deze interpretatie uit de tegenoverelkaarstelling van de artikelen 1 en 13 van het Stadsreglement voortvloeit; dat waar artikel 1 van het Stadsreglement de Stad niet verantwoordelijk verklaart « voor de schade aan personen, schepen, koopwaren, enz... ten gevolge van het bezigen der kieldokken », klaarblijkelijk schade bedoeld wordt door ander dan de Stad zelve ondergaan; dat hetzelfde geldt voor de door de kapitein ondertekende verklaring die slechts een gevolgtrekking nader bepaalt uit gezegd artikel afgeleid, door aan te stippen « *dienvolgens* verklaart hij (de kapitein) alle verantwoordelijkheid op zich te nemen wegens... de schade dewelke zou... kunnen voortspruiten uit het gebruik en het verblijf van het schip in het droogdok of dewelke zou te wijten zijn aan de mogelijke gebreken der inrichtingen van de scheepsgerieven... », dat het woord « *dienvolgens* » aanwijst dat het niet gaat over een schade door de Stad geleden; dat wanneer nu daarentegen artikel 13 van het Stadsreglement de herstelling van alle beschadiging aan een kieldok ten laste legt « van dien welke ze zou veroorzaakt hebben », uit deze clause onmogelijk kan afgeleid worden dat de kapitein of de eigenaar van het schip verantwoordelijk kan gesteld worden voor de schade uit de fouten van het personeel of van de aangestelden van de Stad voortspruitende;

Overwegende dat beroepers Marovic Steamship Cy Ltd., vertegenwoordigd door Mer. Devos, in beroep, de voordeling vorderen van de Stad Antwerpen tot de kosten van de borgstelling, welke door de Stad geëisd werd, zijnde een half ten honderd per kwartaal op 70.000 frank;

Overwegende dat de Stad daartegen terecht opwerpt dat deze eis buiten de perken valt van het rechterlijk contract en dienvolgens niet ontvankelijk

is; dat bovendien aan het Hof het bewijs van de betaling van een dergelijke intrest of waarborg door beroepers niet werd voorgelegd;

3. Wat beroepene «Beliard Crighton & Co» betreft :

Overwegende dat uit bovenstaande beschouwingen volgt dat de eis van de Stad Antwerpen ongegrond is en dienvolgens geen veroordeling tegen Beliard Crighton & Co kan medebrengen; dat bij gebrek aan verantwoordelijkheid in hoofde van beroepers Marovic Steamship Cy Ltd., er van de andere kant geen sprake zijn kan van vrijwaring van deze laatsten door beroepene Beliard Crighton & Co.

Om deze redenen :

Het Hof, gezien artikel 24 der Wet van 15 Juni 1935, waarvan toepassing werd gedaan,

Gehoord de heer Advocaat-generaal van den Eynde de Rivieren in zijn eensluidend advies ter openbare zitting gegeven,

Rechtdoende op tegenspraak,

Voegt samen, als verknocht, de zaken ingeschreven onder nummers 4228 en 4256, ontvangt de ingestelde hogere beroepen, verklaart het door de Marovic Steamship Cy Ltd., kapitein Marovic en kapitein Lovricevic ingesteld hoger beroep gegrond in zoverre de eerste rechter kapitein Lovricevic tot de betaling van achttien duizend negen honderd twee en zeventig frank tachtig centiemen (Frk. 18.972,80) schadevergoeding met de vergoedende intresten en de gerechtelijke intresten veroordeeld heeft, en tot de vier vijfden der kosten, de Stad Antwerpen tot het overige één vijfde. Doet desbetreffend het vonnis a quo te niet.

Wijzigende, verklaart de eis van de Stad Antwerpen tegen kapitein Lovricevic ongegrond, en bevestigt voor het overige het bestreden vonnis.

Veroordeelt de maatschappij « Marovic Steamship Cy Ltd. » enerzijds en de Stad Antwerpen anderzijds, elk tot de helft van de kosten van eerste aanleg en van hoger beroep, behalve wat de kosten betreft verbonden met de oproeping in vrijwaring van de N. V. « Beliard Crighton & Co », welke laatste kosten ten laste van de Marovic Steamship Cy Ltd. alleen gesteld worden.

Stelt de N. V. Beliard Crighton & Co buiten zaak zonder kosten.

HOF VAN BEROEP TE GENT

2e Kamer. — 9 November 1949.

Voorzitter : M. Thienpont.

Raadsheren : M.M. van Wetter en Belpaire.

Advocaat-Generaal : M. Vanhoudt.

Ongeoorloofde oorzaak. — Niet-ontvankelijkheid van de vordering tot nakoming en eveneens van de vordering tot teruggave van het door een van partijen gepresteerde. — Laatstgenoemde vordering onderstelt immers een beroep van eiser op de ongeoorloofde overeenkomst.

De vordering tot nakoming van een overeenkomst met ongeoorloofde oorzaak is niet-ontvankelijk krachtens art. 1131 B.W.

De terugvordering door een van partijen van hetgeen zij ingevolge de ongeoorloofde overeenkomst harerzijds gepresteerd heeft is evenmin ontvankelijk daar zij noodzakelijk onderstelt, dat eiser zich beroept op de ongeoorloofde overeenkomst, ter uitvoering waarvan hij vrijwillig het teruggevorderde

bedrag aan de tegenpartij heeft overhandigd en zodoende op zijn deelneming aan de ongeoorloofde handeling.

De subsidiaire vordering tot teruggave kan niet worden toegelaten, omdat zij niet te onderscheiden valt van de hoofdvordering, strekkende tot uitvoering van de ongeoorloofde overeenkomst, welke uitvoering door art. 1131 B. W. verboden wordt. Een teruggave, die rechtstreeks indruist tegen de bepaling van dit artikel, kan evenmin onrechtstreeks worden verkregen.

De Coninck t/ Rosseel.

Overwegende dat op grond van de tussen de partijen overeengekomen bedingen zelf, zoals die blijken uit de hierna bedoelde akte, alsmede op grond van de datum van de overeenkomst en van de uitleggingen door de partijen gegeven ter gelegenheid van de wegens valsheid in die akte ingestelde strafrechtelijke informatie, de eerste rechter met reden de werkelijk naar de gemeenschappelijke bedoeling van de contracterende partijen gewilde overeenkomst een contract van naamlening heeft geheten, in stede van een lening, zoals wordt vermeld in de thans niet meer betwiste akte dd. 8 October 1944, welke luidt als volgt:

«Ik ondergetekende, Mr Cyriel Rosseel, landbouwer, wonende te Alveringem, beken schuldig te zijn en terug te betalen van het ogenblik dat de oude bankbiljetten door nieuwe zullen vervangen worden of den eersten Januari 1900 vijf en veertig, aan den heer Jérôme Deconinck, zaadhandelaar, wonende Mk. Haiglaan, 80, te Ieper, de som van honderd vijf en twintig duizend franken, welke hij mij geleend heeft. Aangifte dezer som doe ik volgens de wet. Al de kosten van uitwisseling zijn ten laste van Mijnheer Deconinck alsook de mindere waarde dat deze vervanging ten nadeele van Mr Deconinck zou kunnen veroorzaken, bijgevolg deze vervanging is geheel kosteloos voor Mr Rosseel. — Ieper, den 8 October 1900 vier en veertig »;

Dat daaruit immers blijkt dat de appellant aan de geïntimeerde de last heeft gegeven, welke door deze laatste werd uitgevoerd, de oude biljetten aan te geven en te deponeren, niet op naam van de lastgever, eigenaar van de biljetten, maar op naam van de lasthebber, houder derzelfde;

Overwegende dat die rechter eveneens met reden heeft aangenomen, overeenkomstig de conclusie van de geïntimeerde, oorspronkelijke verweerder, gedagvaard tot terugbetaling van het «ontleend» bedrag, dat de partijen klaarlijk ten doel hebben gehad de bepalingen te ontduiken van het wetsbesluit van 6 October 1944, betreffende de biljetten van de Nationale Bank van België, alsmede de gelddeposito's in landsmunt;

Dat die bepalingen van openbare orde zijn ingevolge het door de wetgever nagestreefde doel zelf, zoals dit wordt omschreven in de inleiding van het wetsbesluit, te weten: «In het belang van de Natie, de noodige maatregelen tot vrijwaring van de munt te treffen» en zoals het nader wordt toegelicht in het verslag aan de Regent;

Dat, meer bepaald, dit laatste o.a. verklaart dat dit doel meervoudig is en nl. van fiscale aard: bijdragen tot het innen van de belastingen die zullen geëist worden «van de oorlogswokeeraars, zoomede van al degenen die door de omstandigheden begunstigd werden en door een passende belasting zullen moeten getroffen worden», daardoor bedoelend de wetten van 15 en 16 October 1945 tot invoering, hetzij van een speciale belasting op de winsten voortvloeiend uit

leveringen en prestaties aan de vijand, hetzij van een extrabelasting op de in oorlogstijd behaalde exceptionele inkomsten, winsten en baten;

Dat, om het bereiken van die meervoudige doelstelling te verzekeren, de inbreuken op al de bepalingen van voormeld wetsbesluit, waaronder de voorschriften betreffende de aangifte van de biljetten op naam van de eigenaar daarvan en niet van de houder (artikel 4, alinea 1 en artikel 8, 3°), dan ook strafbaar werden gesteld met correctionele straffen (artikel 20);

Overwegende dat het onverschillig is dat, op de dag van het afsluiten van het bewuste contract, dat wetsbesluit nog niet in werking was getreden en dat de bedoelde belastingwetten nog niet bestonden, daar volstaat, opdat het contract nietig zij, dat het werd gesloten met het oog op het ontduiken van zelfs later tot stand gekomen wetsbepalingen die van openbare orde zijn;

Overwegende dat appellant beweert dat elke ongeoorloofde oorzaak is uitgesloten, enerzijds omdat ten tijde van het contract het lot van de oude biljetten onbekend was en, anderzijds, omdat het opzet om zich aan de toepassing van bedoelde belastingwetten te onttrekken alleszins in feite niet kon worden verwezenlijkt om reden dat, zoals thans is gebleken, uit een getuigschrift, afgeleverd op 23 September 1948 door de bevoegde controledienst van het Beheer der directe belastingen, appellant geen van de door de wetten van 15 en 16 October 1945 ingevoerde belastingen verschuldigd is niettegenstaande hij van het litigieuze tegoed aangifte heeft gedaan;

Doch dat appellant daarbij uit het oog verliest niet enkel dat het contract alleszins tot voorwerp had het plegen van een inbreuk op de hierboven bedoelde strafbepalingen, genomen tot verzekering niet alleen van de fiscale, doch ook van de andere doeleinden van het wetsbesluit van 6 October 1944;

Maar bovendien dat dit contract dagtekent van 8 October 1944 en door geïntimeerde gedeeltelijk werd uitgevoerd vóór einde 1944 door het aangeven en neerleggen van de oude biljetten op zijn naam, terwijl de aangiften in bedoelde belastingen ten vroegste ruim een jaar later kunnen geschied zijn (wet van 15 October 1945, artikel 11, par. 4; wet van 16 October 1945, artikel 17, par. 4), derwijze dat er ten tijde van het contract wel mogelijkheid tot fiscaal bedrog bestond;

Overwegende dat uit het bovenstaande volgt dat het contract ongeoorloofd is ten aanzien van de beide contracterende partijen, dat het deswege nietig is en geen enkel gevolg hebben kan, zoals bij toepassing van artikel 1131 van het Burgerlijk Wetboek werd verklaard door het bestreden vonnis;

Overwegende dat appellant inroept dat, indien het contract als nietig wordt beschouwd, geïntimeerde zich zonder oorzaak zal verrijken;

Dat hij in subsidiaire orde vordert dat op grond van die verrijking de geïntimeerde zou worden gedwongen tot teruggave van het hem ter hand gestelde bedrag;

Overwegende dat die in strijd met artikel 464 van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering in hoger beroep geformuleerde nieuwe eis, niettegenstaande de daaruit voortvloeiende onontvankelijkheid, niet wordt ingeroepen, nochtans moet worden afgewezen om een dubbele reden;

Overwegende dat vooreerst die eis noodzakelijk onderstelt dat appellant zich beroept op voormeld ongeoorloofd contract, ter uitvoering waarvan hij vrijwillig het gevorderde bedrag aan geïntimeerde heeft overhandigd, en dienvolgens op zijn deelneming aan de inbreuk op het wetsbesluit van 6 October 1944;

Dat, om in die eis te slagen, appellant niet vermogen een door hem gepleegd misdrijf in te roepen;

Overwegende vervolgens dat die eis niet kan worden toegelaten, omdat de in subsidiaire orde gevorderde teruggave niet te onderscheiden valt van die, welke voorwerp is van de hoofdzakelijke eis, strekkende tot uitvoering van het ongeoorloofde contract, uitvoering die wordt verboden door artikel 1131 van het Burgerlijk Wetboek;

Dat een teruggave, welke rechtstreeks indruist tegen de bepaling van artikel 1131, evenmin onrechtstreeks kan worden verkregen;

Dat dienvolgens de subsidiaire vordering, steunend op de verrijking zonder oorzaak, niet kan worden aangewend tot ontduiking van artikel 1131, ten einde het ontbreken van gevolg en van een ongeoorloofd contract te verhelpen, en zodoende langs een omweg appellant te doen ontsnappen aan de door laatstgemelde wetsbepaling gestelde sanctie;

Om deze redenen,

Het Hof,

Gelet op artikel 24 der wet van 15 Juni 1935;

Alle andere conclusies als ongegrond van de hand wijzende,

Ontvangt het hoger beroep, doch verklaart het ongegrond;

Bevestigt dienvolgens het bestreden vonnis in al zijn beschikkingen;

En, recht doende op de nieuwe eis, wijst dezelfde af als onontvankelijk;

Veroordeelt appellant tot de kosten van de aanleg.

NOOT : Verg. Henri Boonen, De rechtspreuk nemo auditur propriam turpitudinem allegans, R. W. 1949-1950, 1521 v., in het bijzonder 1528; noot A. de Bersaques, onder Hof Gent, 9 November 1949, Rev. crit. de jurisprudence belge, 1949, 339 v.; Jean Limpens, Examen de jurisprudence (1939 à 1948); Les obligations, Rev. crit. de jurisprudence belge 1949, 357, n° 14.

CORRECTIONELE RECHTBANK TE ANTWERPEN

9e Kamer. — 12 Juli 1949.

Voorzitter : M. De Preter.

Rechters : MM. Deripainsel en de Chaffoy.

O. M. : M. Dillen.

Pleiters : Mrs. Van Roosbroeck, R. Wyffels,
Van Mighem, Van der Donckt.

Verkeer. — Aansprakelijkheid. — Slachtoffer : agent van de N.M.B.S. — Subrogatie? — Schadevergoeding.

Wanneer twee voetgangers op het voetpad worden aangereden door een motorwielrijder, die als weggebruiker van de hoofdweg, een zwenking naar de rechterkant heeft gemaakt om een autobestuurder, die uit een secundaire weg komt gereden, te vermijden, is deze laatste alleen verantwoordelijk.

De N. M. B. S., die een pensioen uitbetaalt aan de weduwe van haar verongelukte agent, is niet gerechtigd om krachtens subrogatie vergoeding te vorderen van de daders van het ongeval.

De weduwe van het slachtoffer heeft recht zowel op de door de N. M. B. S. verschuldigde prestaties als op de vergoedingen te betalen door de daders van het ongeval.

Zedelijke schade : zie nader het vonnis.

O. M. N. M. B. S. Wed. W. b.p. t/ D. R. en H. R.

Over de Verantwoordelijkheid :

Overwegende dat op 5 September 1948 te Edegem aan het kruispunt, gevormd door de Mechelsesteenweg enerzijds en de Hovestraat en Edegemstraat anderzijds, eerste betichte om tweede betichte te vermijden een zwenking naar rechts maakte met het noodlottig gevolg dat hij wijlen A.W. en zijn dochter T.W. aanreed; dat beide personen en eerste betichte verwondingen opliepen; dat die van A.W. van dien aard waren, dat hij er drie weken later aan bezweek;

Overwegende dat tweede betichte in overtreding van art. 54 van het verkeersreglement, de hoofdweg opgereden is, wanneer hij aan eerste betichte een dubbele prioriteit verschuldigd was; dat inderdaad de auto van tweede betichte uit een secundaire weg kwam gereden en dat bovendien het motorrijwiel van eerste betichte aan de rechterzijde van tweede betichte kwam aangereden;

Overwegende dat de tweede betichte bekend heeft dat hij, toen hij aan de hoek uit de secundaire weg kwam, een auto heeft gezien, die links aankwam en het motorrijwiel van de eerste betichte in de verte rechts van de hoofdbaan;

Dat de tweede betichte toen de verplichting had zijn auto tot stilstand te brengen en niet het kruispunt mocht oversteken;

Overwegende dat de eerste betichte door de manoeuvre van de tweede betichte, die volgens de verklaringen van onpartijdige getuigen niet gans over de weg was, verplicht werd een zwenking te maken naar rechts om een aanrijding te vermijden;

Overwegende dat ten laste van de eerste betichte geen fout kan worden gebracht; dat hij wel is waar een zekere snelheid ontwikkelde, doch dat deze niet overdreven was, rekening houdend met het feit dat de eerste betichte op een hoofdweg reed;

Overwegende dat de tweede betichte, steunend op de verklaringen van zekere getuigen, vooropzet dat het ongeval had kunnen vermeden worden, indien de eerste betichte een zwenking naar links had gedaan om achter de auto van de tweede betichte te rijden; dat dit verwijt de eerste betichte niet kan treffen, daar hij zodoende een overtreding van het verkeersreglement zou hebben gepleegd; dat bovendien dient aangestipt te worden dat de uitslag van zulk manoeuvre onbekend en zeer wisselvallig lijkt;

Overwegende dat de volle verantwoordelijkheid van het ongeval ten laste van de tweede betichte dient te worden gelegd;

Overwegende dat er verzachtende omstandigheden bestaan ten gunste van de tweede betichte, spruitende uit zijn goed verleden;

Dat de feiten ten laste van de tweede betichte zich vermengen in de zin van art. 65 W.V.S. als zijnde gepleegd met een zelfde nalatigheid.

Over de eis van de burgerlijke partij Nationale Maatschappij van Belgische Spoorwegen :

Overwegende dat de burgerlijke partij namelijk haar eis steunt op een verklaring van subrogatie;

Overwegende dat de ingeroepen subrogatie geen subrogatie is in de zin van art. 1250 B.W., hetwelk het geval beoogt van een schuldeiser, die betaling ontvangt van een derde persoon;

Overwegende dat de burgerlijke partij door het slachtoffer te betalen haar persoonlijke schuld heeft betaald op grond van haar contractuele verplichtingen;

Overwegende anderzijds dat het statuut aan de derde verantwoordelijke niet kan tegengeworpen worden;

Overwegende dat al de vergoedingen, welke de burgerlijke partij heeft betaald of later nog zal moeten betalen, contractuele vergoedingen zijn;

Dat het ongeval niet de oorzaak is geweest doch alleen de aanleiding der betaling, dat er geen verband bestaat tussen deze betalingen en het ongeval.

Dat dienvolgens de eis van de burgerlijke partij ongegrond is;

Over de eis van de burgerlijke partij We. W.-D. Materiële schade :

Overwegende dat het slachtoffer, A.W. op de ouderdom van 49 jaar overleden is, dat de vermoedelijke actieve levensduur (op pensioenstelling van het slachtoffer op 65 jaar) moet bepaald worden op 15 jaar en 5 maanden;

Overwegende dat de burgerlijke partij bewijst dat het slachtoffer 9.066 fr. verdiende met het geven van particuliere lessen; dat dit bedrag nochtans niet door de rechtbank in aanmerking kan genomen worden, gezien het tijdelijk en wisselvallig karakter dezer bron van inkomsten;

Overwegende dat ten aanzien van het betreffende hoog bedrag van de wedde van het slachtoffer de aftrek voor persoonlijke onderhoud op 40 % dient bepaald te worden, derwijze dat een som van 132.024 — 52.809,60 = 79.214,40 fr. dient aanvaard te worden als verlies aan wedde voor de burgerlijke partij :

Dat het kapitaal met als basis de wedde en een kapitalisatierente aan 4 1/5 % bedraagt :

$$79.214,40 \times 10.945 = 867.011,60 \text{ fr.}$$

Overwegende dat er geen reden bestaat om aan de burgerlijke partij het verschil toe te kennen tussen het pensioen, dat haar overleden echtgenoot zou hebben ontvangen na zijn 65 jaar en het pensioen dat aan de burgerlijke partij zal worden uitbetaald; dat dit verschil het gevolg is van het statuut hetwelk, in het stelsel der burgerlijke partij zelf, buiten beschouwing moet worden gelaten;

Morele schade :

Overwegende dat de zedelijke schade, door de burgerlijke partij geleden, door het overlijden van haar echtgenoot, billijk kan hersteld worden door het toekennen van een bedrag van 50.000 fr.;

Overwegende dat de zedelijke schade voor pijnen en smarten, door het slachtoffer geleden, gelet op het feit dat het slachtoffer het ongeval drie weken overleefde, op 30.000 fr. kan worden beraamd; dat ex haerede aan de burgerlijke partij de helft van voormeld bedrag toekomt, zijnde 15.000 fr.;

Over de eis van de burgerlijke partij T. W.

Materiële schade :

Overwegende dat de burgerlijke partij beweert dat tengevolge van verwondingen, opgelopen door het ongeval, zij twee maanden bedlegerig is geweest en hierdoor grote vertraging in haar studiën aan de universiteit onderging; dat zij uit dien hoofde 10.000 fr. eist.

Overwegende dat geen enkel bewijs wordt voorgesteld, waaruit zou blijken dat zij stoffelijke schade zou geleden hebben door de zagezegde vertraging in haar studiën; dat bijgevolg deze schadepost dient worden verworpen;

Morele schade :

Overwegende dat de morele schade geleden door de burgerlijke partij wegens het overlijden van haar vader billijk kan hersteld worden door het toekennen van een bedrag van 15.000 fr.;

Overwegende dat de burgerlijke partij ook lichte verwondingen heeft opgelopen, dat haar uit dien hoofde 3.000 fr. toekomt;

Overwegende dat ex haerede zoals hoger bepaald de burgerlijke partij voor haar deel gerechtigd is 7.500 fr. te vorderen;

Over de eis van de burgerlijke partij H. W. :

Overwegende dat de morele schade, geleden door H.W. wegens het overlijden van zijn vader ook op 15.000 fr. kan worden vastgesteld;

Overwegende dat ex haerede zoals hoger bepaald deze partij voor zijn deel, zijnde een 1/4, gerechtigd is 7.500 fr. te vorderen;

Om deze beweegredenen :

Verwijst de Rechtbank de tweede betichte H. voor de vermengde feiten A. B. C. en E. tot vijftien dagen gevang en honderd frank boeten.

En spreekt de eerste betichte D. vrij en stelt hem buiten vervolging zonder kosten.

En rechtdoende op de eis der burgerlijke partijen : De rechtbank verklaart de eis van de burgerlijke partij N.M.B.S. ontvankelijk, doch ongegrond en veroordeelt haar tot de kosten harer aanstelling.

Verklaart de eis van de burgerlijke partijen We. W.-D. W.T. W.H. ontvankelijk en gegrond in de mate zoals hoger bepaald. (...)

En gezien de vrijspraak van betichte D. verklaart de rechtbank zich onbevoegd om uitspraak te doen over de eis van de burgerlijke partijen tegenover deze betichte.

RECHTBANK VAN KOOPHANDEL TE KORTRIJK

1e Kamer. — 5 November 1949.

Voorzitter : M. van Lerberghe.

Referendaris : M. Sabbe.

Advocaten : Mrs. Vandekerckhove en Tahon.

Onrechtmatige daad. — Primaire verplichting tot herstel in natura, subsidiair tot schadevergoeding. — Bepaling der schade.

Hij, door wiens schuld schade aan een ander is toegebracht, is primair verplicht tot herstel in natura en slechts subsidiair tot vergoeding van de waarde, wanneer herstel in natura niet mogelijk is.

Om de waarde van de schade aan goederen te bepalen moet men zich stellen op het ogenblik van de uitspraak van het vonnis.

De na de schadebrengende daad ingetreden prijsverhoging of prijsverlaging komen resp. ten laste van hem, die de schade heeft veroorzaakt.

Picavet t/ Verplancke.

Overwegende dat de eis er toe strekt verweerder te horen veroordelen om teruggave te doen aan eiser van 44.750 kgr. rooktabak van gelijke aard en hoedanigheid als zekere geleverde en aangeslagen waar, binnen de acht dagen der betekening van het vonnis, en bij gebreke hieraan, tot een vergoeding van 9.000 fr. te vermeerderen of te verminderen in de loop van het geding, met de gerechtelijke intresten en de kosten;

Overwegende ten aanzien van de feiten dat verweerder tussen Mei en Juli 1940 44.750 kgr. rooktabak verkocht en leverde aan eiser voor de prijs van 1.294,50 fr.; dat tengevolge van slechte banderollering deze tabak bij eiser in beslag werd genomen door de Accijnsdiensten en verbeurd verklaard op 4 Februari 1941;

Overwegende dat verweerder niet betwist dat hij verantwoordelijk is voor de slechte banderollering bij

toepassing van art. 1 par. 3 der wet van 23 Juni 1938; Overwegende dat eiser, steunende op de delictuele fout van verweerder, art. 1382 B. W. inroept om vergoeding te vorderen van de door hem geleden schade;

Overwegende dat verweerder bereid is 44,750 kgr. rooktabak van middelmatige hoedanigheid aan eiser te geven;

Overwegende dat eiser ter pleitzitting alleen veroordeling vordert tot de waarde van de tabak op 4 Februari 1941, zijnde 8.950 fr. met de gerechtelijke rente, aanvoerend dat dit de waarde was van de tabak op 4 Februari 1941;

Overwegende dat de rechtstreekse uit het delict gesproten schade is: de verdwijning van 44,750 kgr. tabak uit het vermogen van eiser;

Overwegende dat het ook niet waarschijnlijk voorkomt, dat hij de litigieuze tabak zou verkocht hebben, vermits hij niet als tabakhandelaar bekend is en reeds vele maanden de tabak in zijn bezit hield;

Overwegende dat bijgevolg verweerder verplicht is 44,750 kgr. tabak in het vermogen van eiser terug te brengen;

Overwegende dat deze herstelling, voorzien door art. 1382 B. W., in de eerste plaats moet geschieden in natura, en slechts door gelijkwaardigheid wanneer herstel in natura niet mogelijk is (De Page, Traité ed. 1934, T. II, n° 1026); dat daarenboven de rechtspraak en de rechtsleer, in zake schade aan goederen, zich plaatsen op het ogenblik van de uitspraak van het vonnis of zelfs op het ogenblik der betaling om de evenwaarde van de schade te bepalen; (Hrb. Kortrijk, 3 Juli 1943, Bul. Ass. 1943, p. 918; Hrb. Brussel, 24 Juni 1944, Bul. Ass. 1944, p. 656; Trib. Cor. Dinant, 10 Mei 1948, Bul. Ass. 1948, p. 274; Cas. 17 Juni 1929, 26 Februari 1931, 28 Mei 1931, 7 Februari 1949);

Overwegende dat de stelling van het Frans Cassatiehof in zijn arresten van 26 Maart 1941 en 6 Juni 1946, door eiser ingeroepen, dat van het principe der evaluatie op de dag van het vonnis zou dienen afgeweken te worden, wanneer de prijs gedaald is, niet aanvaard moet worden; dat immers dezelfde regel, die de prijsverhoging ten laste legt van de schadeverwekker ook de prijsvermindering ten bate van de schadeverwekker moet doen komen; dat deze regel berust op de beschouwing dat een verhoging of een verlaging van de prijs van het beschadigde of vernielde geen element is van de schade, maar enkel een middel om de vergoeding te bepalen; dat de schade alleen in het beschadigde of vernielde voorwerp bestaat; (Rev. crit. J.B. 1948, II trim., p. 13);

Overwegende dat bijgevolg eiser het recht niet heeft te kiezen tussen de herstelling in natura en de evenwaarde op het ogenblik van het vonnis; dat de eerste manier van herstelling dient bevolen te worden, wanneer zij mogelijk is;

Overwegende dat deze herstelling in natura even goed mogelijk is als die in evenwaarde;

Overwegende dat het aanbod van verweerder 44,750 kgr. tabak van gemiddelde hoedanigheid te geven aan eiser de schade zal herstellen;

Overwegende echter dat, voor het geval verweerder in gebreke mocht blijven dit te doen binnen de acht dagen volgende op de betekening van het vonnis, van nu af voor alsdan verweerder zal dienen verwezen te worden tot de betaling van de evenwaarde van deze tabak, die zal bepaald worden naar de datum van dit vonnis door de heer X, die te dien einde als deskundige zal optreden en zijn verslag, bij gebrek aan akkoord tussen partijen, zal neerleggen ter Griffie binnen de maand volgende op de aanvaarding van zijn opdracht.

VREDEGERECHT TE MOL

9 Mei 1950.

Rechter: M. van Genechten.

Advocaten: Mrs. Wouters en Helsen.

Vruchtgebruik. — Tot rijpheid gekomen bomen van een mastbos moeten als vruchten van de bodem aangemerkt worden.

De bomen van mastbossen, die tot rijpheid zijn gekomen — dus na ongeveer dertig jaar — moeten als vruchten van de bodem worden beschouwd en komen dus toe aan de vruchtgebruiker, daar zij geplant worden om op gezette tijden, d.w.z. als zij tot voldoende dikte zijn gekomen, nl. na 30 à 40 jaar, gehakt te worden.

Dierckx t/ Van Hoof en Berghmans.

Aangezien de vordering strekt ten einde, nadat verweerder, Berghmans Louis, zijn echtgenote zal gemachtigd hebben of bij ontstentenis daarvan, nadat zij er toe door de rechtbank zal gemachtigd zijn, verweerdens zich hoofdelijk te horen veroordelen om aan aanlegger te betalen de som van vijf duizend frank met de rechterlijke interesten en de kosten van het geding;

Overwegende dat de feiten der zaak kunnen worden samengevat als volgt: aanlegger is voor de helft vruchtgebruiker van een bos te Mol-Sluis, groot ongeveer twintig aren, verweerdens zijn vruchtgebruikers voor de andere helft en bloot-eigenaars voor het geheel; verweerdens laten het bos afkappen en verkopen het voor de som van tien duizend frank, waarvan aanlegger, als zijnde voor de helft vruchtgebruiker, vijf duizend frank opeist; verweerdens antwoorden: 1) dat aanlegger bij notariële akte, verleden voor notaris Verdonck te Mol op 30 Januari 1948, heeft afgezien van het vruchtgebruik; 2) dat een mastbos valt onder toepassing van artikel 592 van het Burgerlijk Wetboek als zijnde bomen van hoogstammige groei en de vruchtgebruiker geen recht heeft op de kapping ervan;

Overwegende dat aanlegger hierop antwoordt:

1) dat een tegenbrief bestaat, waarbij tussen partijen werd bedongen dat bedoelde notariële akte geen werking zou hebben ten aanzien van verschillende goederen, waaronder het verkochte bos;

2) dat de gekapte bomen vruchten zijn geworden van den bodem;

Overwegende dat inderdaad een door verweerdens erkende tegenbrief bestaat, waarbij het recht van vruchtgebruik op bedoeld bos opnieuw is hersteld en deze overeenkomst bindend is tussen partijen, al heeft zij geen werking jegens derden (art. 132 B.W.);

Overwegende dat, wat de toepassing van artikel 592 van het B.W. betreft, eerst en vooral dient te worden nagegaan of een denbos als kapitaal ofwel als een vrucht dient aangezien te worden;

Overwegende dat er tegenstrijdigheid bestaat tussen de rechtsleer en rechtspraak enerzijds en tussen de verschillende rechtspraken anderzijds — in de rechtspraak vindt men uitspraken, die de mastbossen welke na dertig jaren worden afgedaan, als vruchten aanzien (Cass. Fr. 17 juillet 1911 - Pand. Per. Fr. 1911) — in tegenovergestelde zin: Brussel 30 Juni 1861 - Pas. 1861-2-326;

Overwegende dat de rechtsleer echter en, zulks volgens onze mening terecht, de masthoven welke tot rijpheid zijn gekomen — dus na ongeveer 30 jaren —

als vrucht van den bodem aanziet en niet als kapitaal; Laurent zegt het duidelijk in zijn « Principes de Droit Civil », Tome 6, page 550, nr 436 : « nous croyons que la Cour a appliqué le code civil à une espèce de bois pour laquelle il n'a pas été fait. Qu'est-ce en définitive une sapinière ? Des plantes qui mettent trente ans à croître et que l'on coupe quand elles ont atteint leur croissance. L'usufruitier a droit aux arbres à titre de fruits pourvu que le propriétaire en ait joui à ce titre »;

Overwegende dat het vaststaat dat de mastbossen door de eigenaars als vruchten worden aangezien, daar zij geplant worden om periodiek gekapt te worden, dit wil zeggen als zij tot genoegzame dikte zijn gekomen, namelijk na 30 à 40 jaren, zoals in het huidig geval, en de principes van het vruchtgebruik aan de vruchtgebruiker toelaten van de vruchten van het goed te genieten zoals de eigenaar er zou van genieten ;

Overwegende daarenboven dat, in het huidig geval, de bomen werden gehakt en verkocht, niet door aanlegger, maar door verweerders en deze ongetwijfeld zelf hebben gehandeld als vruchtgebruikers voor de helft, daar zij als bloot-eigenaars in geen geval het recht hadden het kapitaal, zo zulks voor een dennebos toepasselijk was, te doen verdwijnen ten nadele van de vruchtgebruiker en also zelf door hun daad het hout als een vrucht hebben bestempeld;

Overwegende dat de vordering van aanlegger dus gegrond voorkomt en dient te worden toegewezen.

NOOT : Verg. Kluyskens, Zakenrecht, nrs. 171 e.v., bijzonder nr. 176; De Page, VI, nrs. 270 e.v.

BIBLIOGRAPHIE

J. HAESAERT. — *Préalables du droit international public.* — Verhandelingen der Koninklijke Belgische Academie, Klasse der Letteren en der Morele en Staatskundige Wetenschappen, Boek XLVI, Aflevering 3, Brussel, 1950.

Het probleem, dat in dit werk gesteld wordt, heeft onmiddellijk betrekking op de essentie zelf van het volkenrecht. Deze studie bevat immers het antwoord op de vraag of de tussenstaatse betrekkingen vatbaar zijn voor rechtelijke verhoudingen en welke voorwaarden daartoe nodig zijn.

Verschillende leerstellingen hebben een etatistisch monopolium gehuldigd, dat van aard was, de buitenlandse betrekkingen volledig afhankelijk te stellen van de rechteloze willekeur van een staat (Machiavelli, Hobbes etc.). Minder stoutmoedige theoretici verdedigden een doctrine, die evenzeer beïnvloed is door hun eerbied voor het recht als door hun machtsopvattingen over de staatsinstelling. Zij ontkennen het bestaan van het volkenrecht niet helemaal maar zij steunen de navolging der rechtsregelen op de appreciatie der belanghebbenden.

De verdragen worden aldus niets meer dan welwillende intenties, van zodra zij in tegenstelling zijn met de dringende belangen der staten (zie o.m. Jellinek). Voor nog andere auteurs z.a. Austin hebben de normen der tussenstaatse betrekkingen eerder een ethische grondslag of kunnen zij herleid worden tot gebruiken.

Prof. Haesaert reduceert de argumenten van de verschillende negativistische strekkingen tot twee

hoofdzakelijke motieven : het eerste ligt in een deductie van het soevereiniteitsbegrip, het tweede steunt op het gebrek aan sanctie, waarmede het volkenrecht behept is.

De eerste overweging, die tot de ontkenning van het volkenrecht leidt, komt neer op de opmerking, dat een staat zich niet kan verbinden zonder afstand te doen van zijn eigen natuur. Bij het aangaan van een verbintenis zou hij zijn hoedanigheid van soevereine rechtspersoon prijsgeven.

De doctrine heeft reeds vroeger gepoogd een uitweg te bereiken om deze opwerping te kunnen ontwrichten. Deze pogingen hebben geleid tot de bekende « theorie der zelfbegrenzing ». Deze leerstelling is echter zeer zwak, daar zij nauwkeurig beschouwd, in laatste instantie op een sophisme berust. Een staat zou inderdaad moeten aanzien worden als soverein ook wanneer hij van zijn soevereiniteit afstand heeft gedaan.

Prof. Haesaert verdedigt de stelling, dat de staten niet soverein zijn en dat men ze deze hoedanigheid niet kan toekennen, tenzij men aan het begrip zijn juiste toedracht ontzegt. In het interne recht betekent dit beginsel de bekwaamheid om zonder begrenzing zijn eigen statuut vast te stellen. Historisch gezien beantwoordt de soevereiniteit aan een werkelijkheid, waar het de verhouding van soverein tot onderdaan betreft. In de internationale verhoudingen is het bestaan van het beginsel slechts mogelijk voor staten, die niet zouden deelnemen aan het leven der internationale gemeenschap en dit is niet mogelijk, wanneer staten met hun soortgenoten contacten verwezenlijken.

De tweede overweging, die aanleiding geeft tot de doctrines, die het volkenrecht ontkennen, berust op de opvatting, dat recht niet mogelijk is, wanneer het geen sanctie bezit.

Het hoeft geen betoog, dat de opmerking op het eerste zicht zeer aanlokkelijk voorkomt. Zelfs Le Fur heeft op grond van deze bewering gedacht, dat het volkenrecht in een prejudicieel stadium verkeerde tot het bestaan van de Volkenbond.

Prof. Haesaert verwijst echter naar zijn besluiten van algemene rechtsleer.

Het sanctie-argument, waarover nog altijd in de doctrine gestruikeld wordt, heeft eigenlijk geen zin meer, wanneer men bedenkt, dat de rechtstheorie heeft aangetoond, dat de sanctie niet als essentieel bestanddeel van het recht te beschouwen is.

Aan de basis van het volkenrecht ligt in werkelijkheid de « synergie », die tot een systeem kan uitgroeien, waarin de typische grond en vorm van het rechtelijke te herkennen zijn.

Eens dit vastgesteld, worden de mogelijkheden tot verrechtelijking zeer concreet onderzocht, door een ontleding van de waarde der onderscheiden bronnen van het volkenrecht. Een zeer grondig onderzoek wordt verschaft over de draagkracht van art. 38 van het Statuut van het Internationale Hof. Dit artikel bepaalt o.m., dat de doctrines als hulpmiddelen moeten aanzien worden. De meningen der auteurs kunnen echter moeilijk doorgaan als een beslissende factor in de genese van het internationaal publiek recht. Over heel wat punten hebben de auteurs immers niet de minste eenstemmigheid bereikt en zelfs wanneer zij het eens zijn, laten de staten zich niet binden door hun besluiten. In feite geven de auteurs niets anders dan hun persoonlijke mening, die niet verstevigd wordt door een politieke autoriteit. Zij kunnen wel enigszins de publieke opinie beïnvloeden of als inspiratie dienen voor hen, die aan de regering zijn. Indien zij echter een rechtsontwikkeling aldus verwezenlijken, valt er eens te meer op te merken, dat de doctrine op zichzelf

genomen machteloos staat en alleen positief recht doet ontstaan, wanneer de staatsmacht voor haar tussenkomt.

Vernoemd artikel vermeldt ook de rechterlijke beslissingen als een bron van volkenrecht naast de rechtsleer. De precedenteren der rechtspraak zijn echter voor het volkenrecht niet zeer talrijk. Zij worden trouwens gegeven door rechtsprekende colleges, die samengesteld zijn uit scheidsrechters. Geheel deze rechtspraak is arbitraal en is bepaald door de voorafgaandelijke conventies, die de betrokken staten afgesloten hebben. In werkelijkheid staat men voor een conventioneel recht en de auteur staft deze opvatting op een onderzoek der bevoegdheden van de verschillende internationale rechtsmachten.

Ook wanneer art. 38 van het Statuut van het Internationale Hof bepaalt, dat men de billijkheid in overweging mag nemen, om een sententie te bereiken, werd er echter nog aan toegevoegd, dat de partijen daarover eerst een akkoord moeten bereikt hebben.

Steeds volgens hetzelfde artikel zou het Hof ook zijn rechtspraak moeten steunen op de algemene rechtsbeginselen, die erkend zijn door de beschafde volkeren. Het is duidelijk, dat deze bepaling heel wat moeilijkheden veroorzaakt. Tot op het huidig oogenblik hebben de verschillende auteurs, die zich met de studie der bronnen van het volkenrecht hebben ingelaten, nog geen overeenstemming kunnen bereiken. Zelfs de voorbereidende werkzaamheden van het Statuut kunnen niet bijdragen tot een opheldering. Prof. Haesaert doet een nauwkeurig onderzoek van de rechtspraak, waarin deze beginselen voorkomen en verrechtvaardigt aldus volkomen zijn besluit. Deze algemene principes vermeerderen het bestaande positief recht niet. Zij komen eigenlijk neer op een extrapolatie van gegevens uit het bestaande recht. Het feit, dat de internationale rechter deze beginselen mag aanwenden, heeft vooral zijn nut, omdat het hem toelaat het initiatief te nemen om bepaalde rechtsnormen met elkaar in verband te brengen. Aldus kan men sommige beginselen van volkenrecht formuleren, terwijl men toch de grenzen van het positieve niet overschrijdt.

Ook het onderzoek van de internationale rechtsgewoonten bevat een aanzienlijk materiaal. Het artikel 38 vermeldt eveneens deze bron van volkenrecht en de auteur toetst haar waarde aan een overzicht der rechtspraak en der tussentijdse betrekkingen. Na deze ontleding komt het internationaal gewoonterecht voor als een aspect van het conventioneel recht. Aan de basis van deze rechtsnormen ligt eens te meer de erkenning door de staten.

Dit uitgebreid kritisch onderzoek leidt dan tot het realistisch besluit, dat de staten slechts juridisch gebonden worden door een daad, die voortvloeit uit hun wil. De staten zijn weinig talrijke en eigenaardige individualiteiten, die zich niet plooiën naar de druk van een algemeen statuut. Hun natuur zelf is afkerig van de objectieve norm. Zelfs op het huidig oogenblik is nog steeds duidelijk waar te nemen, dat de staten de voorkeur geven aan bilaterale verdragen en het aangaan van multilaterale overeenkomsten trachten te vermijden.

De vraag, die zich echter nu stelt, heeft betrekking op het juridisch karakter van het internationaal verdrag. Willen de staten recht scheppen, wanneer zij een internationaal verdrag afsluiten? De opsomming der internationale overeenkomsten, waaruit een affirmatief antwoord blijkt, schijnt ons meer dan afdoende.

Prof. Haesaert houdt echter ook rekening met het feit, dat de verdragen zeer dikwijls niet geëerbiedigd worden. De retorsie, de represailles, de interventie, het

noodzakelijkheidsbeginsel, enz. worden eveneens in aanmerking genomen en zijn slechts te aanzien als de uitdrukkingen van een opgerezen meningsverschil, dat de vroeger ontstane overeenkomsten vertietigt.

Na deze uiteenzetting komt het volkenrecht voor als bestaande uit subjectieve regelingen, die de grondslag tot het in stand blijven niet altijd bezitten.

De auteur besluit dan ook zijn werk met de overweging, dat men steeds rekening moet houden met de zwakke grondslag van het volkenrecht. De jurist zal steeds de aandacht vestigen op de realiteit en de spanning tussen recht en feit tot een minimum herleiden. Men zal niet uit het oog verliezen, dat de werkelijke toestanden steeds uitgemaakt worden door staten. Het is veel beter een werkelijk bestaanbaar recht te maken, dan een schitterende constructie, die onmiddellijk door de feiten wordt voorbijgestreefd.

De lectuur van deze studie zal ongetwijfeld een pessimistische indruk achterlaten, doch de stricte logica, waarvan dit boek voortdurend getuigt, voert tot de aanvaarding der besluiten.

Dit werk heeft echter ook methodologisch een grote betekenis. Zijn sterk pleidooi voor realiteitszin wijst voortdurend op de studie der conventies als sleutel voor de oplossingen, die de jurist in het volkenrecht te zoeken heeft.

Dit nieuw werk van Prof. Haesaert moet zonder twijfel door de scherpte van zijn ontleding als een belangrijke bijdrage tot de doctrine van het volkenrecht worden aanzien.

E. Van Bogaert.

Henri REGNAULT. — *Manuel d'Histoire du Droit Français.* — 5e uitgave, Sirey, Parijs, 1947, 352 p.

Dat het handboek van Prof. Regnault, der rechtsfaculteit te Parijs, en auteur van het bekende boek over « Les ordonnances civiles du Chancelier Daguesseau », een succes is geworden, hoeft geen betoog als men vaststelt dat het in acht jaren tijd vijf herdrukken mocht beleven. Merkwaardig is het wel dat de derde en vierde druk in de bezettingsjaren clandestien werden verspreid, daar de auteur, noch de uitgever de toelating aan de bezettende overheid wenste te vragen.

In vergelijking met de vorige uitgave, werden thans hele gedeelten herwerkt: dit blijkt o.m. bij de behandeling van de afkoop en het begrip der persoonlijke leenhulde. Ook de hoofdstukken die handelen over de verhoudingen tussen de koning en de vassalen, het geestelijk patrimonium en de luitenanten van de gouverneurs werden aanzienlijk uitgebreid. Ten slotte illustreren meerdere nieuwe concrete voorbeelden nog meer dan vroeger de algemene beginselen.

Daar het boek hoofdzakelijk voor studenten bedoeld is, ontbreekt nagenoeg elke nota en elke bibliografische referentie. Een uitgebreid register maakt het naslaan van dit klassiek geworden « manuel » uiterst praktisch.

L. Th. Maes.

George L. HASKINS. — *The growth of English Representative Government.* — Londen, Geoffrey Cumberlege Oxford University Press-Philadelphia, University of Pennsylvania Press, 1948, 133 p.

In continentaal Europa werden in verschillende landen gedurende de laatste twintig jaar bestuursystemen opgericht, welke de representatieve instellingen verwierpen. In andere landen, zoals Engeland

en de Verenigde Staten, won de gedachte veld dat het parlementair systeem niet opgewassen is om aan de huidige moeilijkheden het hoofd te bieden.

Om die redenen heeft Prof. George Lee Haskins, der Universiteit van Pennsylvania, in onderhavige studie de ontwikkeling van het Engelse Parlement ontwikkeld vanaf zijn ontstaan in de 13^e eeuw tot aan het uitbreken van de burgeroorlog in de 17^e eeuw. De auteur heeft vooral de nadruk gelegd op de invloeden door de Katholieke Kerk uitgeoefend in de ontstaansperiode, op het belang van het «local self-government» en op de betekenis van de «judicial procedure» in de evolutie van het Parlement.

L. Th. Maes.

BALIELEVEN

VLAAMS PLEITGENOOTSCHAP DER BALIE BIJ HET HOF VAN BEROEP TE BRUSSEL

Plechtige openingszitting

Op Zaterdag 6 dezer had in de grote zaal van het Hof van Verbreking ten Gerechtshove de plechtige openingszitting plaats van het Vlaams Pleitgenootschap der Balie bij het Hof van Beroep te Brussel.

De voorzitter, Mr Van Hemelrijck, opende de vergadering voor een schitterend gevulde zaal, waar wij de aanwezigheid opmerkten van al de korpsoversten der magistratuur en van talrijke hoogwaardigheidsbekleders. Ook menigvuldige afgevaardigden van de vreemde balies en zusterconferenties waren aanwezig.

Naar vast gebruik begon de voorzitter met de plechtige afroeping der namen van de confraters die gedurende de beide wereldoorlogen aan de balie zijn ontvallen. Het is, helaas, een lange lijst, waarvan de afroeping piëteitvol door de rechtsaande vergadering werd aanhoord.

Onmiddellijk daarna gaf de voorzitter het woord aan Mr Frederic Steghers voor het houden van de openingsrede, waarvoor hij als onderwerp had gekozen het vraagstuk van de «Narco-analyse». Het is een probleem dat sinds een paar jaar op intense wijze de belangstelling gaande maakt, zowel van de medicale als van de juridische middens en waarover ontelbare referaten en mededelingen in de laatste tijd zijn verschenen.

De grote verdienste van Mr Steghers bestond er in dat hij er op schitterende wijze in geslaagd is de stellingen die tot uiting zijn gekomen in zoveel verscheiden middens, samen te vatten en een synthese te geven van de meningen die over dit probleem zijn verkondigd geworden. Het is over het algemeen een sterke afwijzende beoordeling die zich betreffende het gebruik der narco-analyse in het strafrechtelijk onderzoek doet gelden. Er zijn wel enkele uitzonderingen, doch ze zijn zonder grote betekenis.

Mr Fr. Steghers neemt echter te midden van de uitvoerige reeks meningen, die hij zo uitstekend samenvatte, een persoonlijk standpunt in. Hij staat beslist afwijzend tegen het gebruik der narco-analyse in strafzaken, wanneer zulks geschiedt als middel tot het bekomen der bekentenis. Nochtans is hij van oordeel dat het niet uitgesloten is dat de narco-analyse, ook in strafrechtelijke aangelegenheden, belangrijke diensten zou kunnen bewijzen, niet als middel tot het zoeken van het bewijs, doch enkel als middel tot een

grondiger kennen van de persoonlijkheid van de delinquent.

Deze rede werd uitgesproken in een allersierlijkst Nederlands. De lezers van ons blad zullen er de tekst van vinden in het tegenwoordig nummer en zullen er zich, bij de lectuur, rekenschap kunnen van geven dat de toejuichingen die het slot van de rede begroetten, ten volle verdiend waren.

Naar het gebruik moest de voorzitter Mr Van Hemelrijck antwoorden op de rede van de spreker. Hij nam een scherper standpunt in dan de feestredenaar en hij meende dat het niet voldoende was over een dusdanig probleem de status questionis op te maken, doch dat op onvoorwaardelijke wijze tegen het beginsel dat in het gebruik der narco-analyse, voor welke doeleinden ook, ligt opgesloten, stelling dient genomen.

De rede van de voorzitter was een prachtig stuk welsprekendheid, waarvan ook in dit nummer onze lezers al de hoedanigheden zullen kunnen genieten.

Eindelijk kwam de heer Stafhouder der Balie van Brussel, Mr J. Thevenet, aan het woord. Eerst sprak hij in de Nederlandse taal een lofwoord tot de Vlaamse Conferentie en wees er op hoezeer hij de pogingen waardeerde van degenen die zich aan de Brusselse Balie inspannen ter verdediging van de Nederlandse cultuur. Hij sprak over de grootheid van Vlaanderen in het verleden en hoe de Vlaamse waarden een precieus bezit zijn voor de Belgische gemeenschap.

Daarna behandelde hij ook het vraagstuk der narco-analyse, in een Franse toespraak, waarin andermaal de uitzonderlijke gaven van welsprekendheid, die de Brusselse Stafhouder kenmerken, op schitterende wijze tot hun recht kwamen.

Het was een uitzonderlijk gelukte vergadering die eer doet aan het Vlaams Pleitgenootschap der Balie bij het Hof van Beroep.

's Avonds had in de salons der Automobile Club het traditioneel banket plaats, dat vereerd werd met de aanwezigheid van de Eerste-Minister Pholien en van de Minister van Justitie Moyersoen. Er werden zeer hartelijke tafelredevoeringen gehouden en de gezellige atmosfeer die er heerste en die bijzonder geanimeerd werd door de merkwaardige gaven van voorzitter Van Hemelrijck als tafelpresident, duurde vrij laat.

VLAAMSE CONFERENTIE DER BALIE VAN ANTWERPEN

Talrijke trouwe leden van de Vlaamse Conferentie trotseerden de hevige koude om de vergadering van Vrijdag, 22 December l.l. bij te wonen waarop Meester Ooms zou handelen over: «Ontzetting en verval van rechten». De afwezige confraters — die even talrijk waren — hadden groot ongelijk want, van het begin tot het einde, voerde de spreker zijn betoog met de klaarheid, de onderlegheid, kortom, de degelijkheid die steeds bij hem zozeer gewaardeerd worden.

Na te hebben vastgesteld dat de ontzetting van rechten geen nieuw verschijnsel is en reeds voorkomt in de strafwetgevingen van 1791, 1810 en 1867, gaat de spreker over tot een grondig onderzoek van de toestand die hier te lande geschapen werd door de besluit-wet van 6 Mei 1944 en deze van 19 September 1945 met dewelke de zogenaamde vervallenverklaring in het leven werd geroepen.

Fel werd reeds geredetwist over het punt te weten

of deze maatregelen als een straf of als een louter burgerlijke aangelegenheid dienen aanzien te worden. Op, ons inziens, doorslaande wijze, bewijst de spreker dat wij in deze wetteksten wel onbetwistbaar maatregelen aantreffen die al de karakters hebben van de straf. De artikelen 31, 32 en 33 van ons Strafwetboek komen inderdaad voor onder de vijfde afdeling van het tweede hoofdstuk betiteld « Straffen » van het eerste boek van het Strafwetboek en de sectie zelf draagt de titel « straffen aan de misdaden en aan de wanbedrijven gemeen ». Ook art. 7 somt tussen de straffen, in criminele en correctionele zaken toepasselijk, de ontzetting van politieke en burgerlijke rechten op. Het ware vanzelfsprekend onzinning dat een zelfde maatregel dan eens als een straf dan eens als een louter burgerlijk gevolg zou kunnen aanzien worden. Er dient daarbij niet vergeten te worden dat de vervallenverklaring, ingericht door de besluit-wet van 19 September 1945, een nog zwaardere sanctie uitmaakt dan de ontzetting van ons Strafwetboek, daar zij, volgens dhr Lambotte, verslaggever aan de Commissie van Justitie, van het recht zelf zou beroven terwijl de ontzetting slechts een schorsing van de uitoefening van het recht zou uitmaken.

Meester Ooms verwijst verder naar de bepaling die door de meest gezaghebbende philologen van het woord « straf » gegeven werden, d.i. leed tot uitboeting ener overtreding. Ontegensprekelijk kan de beroving van rechten niet anders dan als « leed » worden beschouwd. Dit was trouwens ook de zienswijze van het Hof van Verbreking in zijn arrest van 27 Mei 1946 (J.T. 1946, p. 364). Angstvallig hield de wetgever er echter een andere mening op na vermits zowel in het verslag aan de Regent dat de besluit-wet van 19 September 1945 voorafgaat, als in de voorbereidende werken van de wet van 14 Juni 1948 steeds de stelling verdedigd wordt dat de vervallenverklaring van rechten niets anders is dan een loutere veiligheidsmaatregel van burgerlijke aard.

Wanneer men weet dat het art. 2 van ons strafwetboek het principe, gehuldigd in « La Déclaration des Droits de l'Homme » van 26 Augustus 1789, overneemt en dat anderzijds dit beginsel steeds door sociologen en strafrechtgeleerden een der « hoekstenen van de menselijke vrijheid en van de democratie » wordt genoemd, begrijpt men dat de wetgever om schijnbaar in de lijn te blijven van de traditie in onze beschaafde landen het verkozen heeft geweld « aan de gewone gangbare begrippen aan te doen ». Meester Ooms stipt trouwens aan dat in de totalitaire landen het beginsel van de niet-terugwerkende kracht van de strafwet steeds in de eerste plaats werd miskend. Hij noemt het dan ook « een regressieve evolutie in het strafrecht ». Verder onderzoekt hij de gevolgen van de vervallenverklaring in sociaal opzicht en komt tot het besluit dat zij niet beantwoordt aan de moderne opvatting nopens de straf die de herclassering van de veroordeelden in de maatschappij bedoelt, terwijl de vervallenverklaring ertoe leidt verschillende klassen van burgers in de maatschappij in te voeren, die niet

allen dezelfde rechten bezitten, met het gevolg dat velen zich in de onmogelijkheid bevinden op een fatsoenlijke en eerbare wijze aan hun dagelijks brood te komen. De vervallenverklaring betekent inderdaad de uitschakeling van een groot aantal burgers uit het onderwijs, de drukpers, de radio-uitzendingen, de cinématographie, het beheer van de handelsvennootschappen en zo meer. De officiële statistieken waarvan de spreker kennis geeft, duiden op het enorm maatschappelijk belang van het probleem.

Op de dagorde van de vergadering was een debat voorzien. Dank zij het overtuigend woord van Meester Ooms had dit debat niet plaats. Doch meer nog was hem de stilzwijgende instemming van de vergadering verworven omdat de stelling, die hij ontwikkelde, juridisch onaanvechtbaar is en omdat de spreker op de bestaande wetgeving kritiek heeft uitgeoefend op grond van de zeer humane beginsels, waarover steeds hier te landen een eensgezindheid te vinden is, namelijk de bescherming van de individuele vrijheid en de gelijkheid van de burgers voor de wet. R.R.

TIJDSCHRIFTEN

Tijdschrift voor Notarissen. - December 1950.

E. Van Hove : Het Fideicommis de residuo.

Nederlands Juristenblad. - Afl. 1, 6 Januari 1951.

Prof. Mr J. V. Van Oven : Adhuc sub iudice lis est.

— Mr J. Van der Esch : Onrechtmatige uitsluiting van een bedrijfsftak. — Mr P. C. Breedveld : Geen alcohol bij snelverkeer. — Mr J. N. Alblas : Artikel 39bis a Sr. — Mr I. Van Creveld : Behandeling van alcoholisme met Refusal. — Jhr Mr G. W. Van der Does : Noodwendige Limiet aan de versnelling der procesgang.

Weekblad voor Privaatrecht, Notaris-Ambt en Registratie. - 6 Januari 1951, n° 4172.

Prof. Mr J. Wiarda : Enige opmerkingen over rechtsvergelijking in het algemeen en enkele vergelijkingen tussen het Nederlandse en het Duitse en het Franse privaatrecht.

Journal des Tribunaux. - 7 janvier 1951, n° 3878.

Charles Mons : Vers une Union de magistrats des cours et tribunaux du Royaume. — Simone David : Accidents du travail et maladies professionnelles 1945-1949.

VLAAMSE JURISTEN,

Abonneert U op het "Rechtskundig Weekblad"